

Du har klickat på ett bokmärke med Grön eller Röd färg

Sådana bokmärken är endast rubriker
eller vägledande information

Riktiga bokmärken har svart färg

Om det finns +-tecken vid bokmärket finns det
underkataloger

Obs den olika funktionen hos PDF-fönstrets
Blå och Gröna Pilar

Du har ofta användning för Webbfönstrets
egna pilar längst upp till vänster

Har du upptäckt värdet av PDF-fönstrets sökfunktion?

Klicka på Kikar-ikonen

Du kan välja mellan 4 olika begränsningar

”Bref och skrivelser af och till Carl von Linné”

Utgifna och med upplysande noter försedda av
TH. M. Fries – 1907-1910

- Del 1 – offentliga myndigheter, Vetenskaps societeten
- Del 2 – Vetenskapsakademien – Linné var dess första president
- Del 3 – brev till och från enskilda personer: A - B utom Bäck
- Del 4 – brev till och från Abraham Bäck
- Del 5 – brev till och från enskilda personer: C – D
- Del 6 – brev till och från enskilda personer: E – Hallman

UKF fick år 2007 överta volymerna 1-6 av medlemmen Knut Sjöman, som förvärvat dem efter Sven Beckmans dödsbo. Den senare var en av grundarna till Stockholms-Näs hembygdsförening. Sammanlagt har 10 volymer utgivits.

Inför 300-årsminnet har Linnésällskapet i Stockholm och London påbörjat en utgivning av resten av materialet. En mycket stor del finns i London.

Jubileumsåret 2007 har Gudrun och Börje Sandén läst och valt bland hundratals brev. Vi presenterar en liten exempelsamling på sådant som antingen har en lokalhistorisk anknytning eller ger en för oss tidigare okänd sida av Linné. Exempelsamlingen utgår från det som beskrivs i artikeln [Linnaeus.htm](#) Exemplen kommer under närmaste tiden att utökas.

Linnés testamente är intressant eftersom en dotter bodde i Kungsängenområdet. Visste du att Linné sysslade med pärlmusselodlingar och framställde odlade pärlor? Känner du till de stora motsättningarna mellan läkare och kirurger på 1700-talet? Vad gjorde en professor? Vad ville han göra – vad måste han göra? Vi vill veta hur man såg på opium. Vad tyckte påven om Linnés sexualsystem? Visste du att Linné placerade människan i samma djurgrupp som aporna?

Breven ger intressanta tidsbilder från 1700-talet. Utgivarens rikligt förekommande fotnoterna ger oss kunskap om tidens frågor.

Upplands-Bro Kulturhistoriska Forskningsinstitut

”Anteckningar om Linné”

John Takmans artikel i *Clarté / Science and Society* 1957 – 250-årsminnet

På nytt tryckt i tidskriftserien *Folkets historia* 1978:2

*Kortfattade anteckningar av Börje Sandén år 2007 vid läsning av Takmans artikel
Mina egna kommentarer med kursivstil.*

Pärm P34:2 och på hemsidan, som komplement till artikel.

1) Lokalhistoriskt 2) Darwins utvecklingslära 100 år före Darwin

.....
Linné föddes 1707-05-23.

Huvudparten av hans efterlämnade manuskript, ca 50 000 sidor finns i Linnean Society i London

De flesta opublicerade

Situationen i Sverige.

- _ Poltava – 7000 dödade svenskar, 2500 fångna i Sibirien
- _ Missväxt 1705-09; 1716-1718
- _ Böldpesten 1710
- _ Tvångsrekrytering av rekryter till armén
- _ Skatteindrivning med vapenmakt

Fadern Nils Linnaeus – präst

- _ hade varit på väg till Holland för studier, men tvingades vända i Danmark

I Holland var man för öppen för naturvetenskapen

På prästgården i Stenbrohult anlade han en trädgård, ansedd som en av landets finaste

Carl Linneus skolgång resulterade i att fadern uppmanades att sätta sonen i skomakar- snickarlära

- _ På gymnasiet i Växjö placerade han sig som nr 11 av 18 elever
- _ det enda prästerliga ämne han intresserade sig för latin (*vetenskapens språk*)
- _ huvudämnen var värtalighet, metafysik, etik, grekiska, hebreiska och teologi

Svenska universiteten

Teologin var helt dominerande i Lund – åren 1727-28

- _ medicinska fakulteten hade en enda lärare som saknade resurser
- _ Linné flyttade efter ett år till Uppsala, där det fanns 2 åldrade professorer

Anatomi, botanik, zoologi, farmakologi

Teoretisk och praktisk medicin, kirurgi, fysiologi, kemi

Medel saknades för att underhålla Akademiska sjukhuset

sjukhuslokaler hyrdes ut krogar

- _ Linnés universitetsstudier blev i realiteten självstudier

Ego: Lyckligtvis. Vad bra! Han tvingades inte på något utan fick själv undersöka naturen.

- _ vilket som bekant gjordes med mycket stor framgång
- _ när 1735 kom till Holland to han sin examen redan efter ett par veckor
- _ *Systema Naturae*, 1:a uppl, daterad Leyden 23 juli
- _ redan vid 22 års ålder hade han grunddragen i sin systembyggnad klara
- _ i rask takt följde flera andra vetenskapliga verk
- _ framgången berodde på hans personlighet, han var charmerande och övertygande

Tvånamnsmetoden var en succé. Tidigare hade det behövts 10-20 ord för att beskriva en art

- _ Skapade ordning, reda och klarhet och fast terminologi

Värdefullt för Linné var den politiska nyordning som var på gång i och med Hattregimens satsning på Vetenskap och ekonomisk utveckling. Han hyllade dock inte partiets krigspolitik, han var fredsvän.

Fotnot 14. Det finns 10 band av Uppsala universitets utgivning av hans skrifter, 1907-1943. *UKF har fått band 1-6 av Knut Sjöman 2007.*

Mot bakgrunden av hans egna skolstudier är det lätt att förstå hans ytterst kritiska åsikter om undervisningssystemet. Han ville ha nyttostudier på bekostnad av teologin. Teologins dominans bevisas av att han måste avlägga teologisk examen för att få pass till utlandsresa

Linné fick god kontakt med Tessin, som gjorde att Linné fick hålla föredrag i mineralogi och botanik mot årligt arvode

Det var lotten som gjorde den 32-årige Linné till Vetenskapsakademins första ordförande 1739. Trots traditionellt akademiskt motstånd utsågs han till professor i Medicin i Uppsala 1741. Han var oerhört produktiv, trots frånvaron moderna hjälpmedel.

Kritisk mot de adliga och borgerliga kretsar han umgicks med (*skall Folkets historia naturligtvis säga*)- Uttalanden funna i brev i London:

”Ack, om I visten hur mycken orenhet som gömmer sig under de grannaste kläder.”
På tal om krigen: ”Människan ensam bekrigar sin like”

Det var på grund av sin internationella ställning som han klarade sig så pass bra mot den teologiska tribunal som hade till uppgift att med mycket stränga straff beivra alla avvikelser från de teologiska doktrinerna. Det är i förtroliga brev och privata anteckningar som man får veta hans innersta mening

Redan 1730 – 23 år – berättar han i en aldrig fullbordad skrift att han studerat naturen själv och funnit den strida mot skrifterna. ”Därför avlade jag alla fördomar , blev en skeptiker och tvivlade om allt. Då öppnades först ögonen. Då kunde jag först märka sanningen”.

När han tillträder professuren i Uppsala – två år efter invalet i Vetenskapsakademien! - och håller sin installationsföreläsning ger han studenterna rådet att ”i allt sitt görande punktligt ställa sig till efterrättelse Cartesius välbekanta uppmaning: tvivla på allt”.

De iakttagelser som stred mot skapelse läran gav honom stora bekymmer Ännu 1947 ansåg forskare att Linné hållit fast vid kyrkans skapelse lära. En sanning med en alldeles speciell modifikation. Av taktisk skäl – desamma som Darwins – kunde han med klartext inte gå emot teologerna. Men i privat korrespondens har det låtit annorlunda. I ett brev till en forskarkollega i Ryssland berättar Linné 1747 (*på latin*) om sina svårigheter med teologerna:

”Ni ogillar att jag placerat människan bland anthropomorphia (*ego. se Systemas 1:a upplaga 1735*). Jag kräver av er och av hela världen att ni visar mig en artgemenskap – en som överensstämmer med allmänt accepterade principer för klassificering – genom vilken man kan skilja mellan människa och apa. För min del vet jag verkligen ingen enda. Jag skulle önska att någon kunde ange en för mig. Men om jag hade kallat människan en apa eller vice versa, skulle

jag ha drabbats av alla teologers bannbulla. Det är möjligt att jag som naturforskare borde ha gjort det”.

Enligt artikelförfattaren John Takman finns ovanstående ännu inte tryckt i samlingen *Bref och Skrifvelser* – den serie om sex band som trycktes inför jubileet 1907.

År 1766 uteslöt han meningen om arternas oföränderlighet i 12:e upplagan av *Systema Naturae* och i hans eget *ex av Philosphia botanica* har han strukit över ”Naturen gör inga språng”

Ego: I det egna exemplaret av förstaupplagan 1735 placerar Linné Homo överst i raden av fyrfotadjur (I. QUADRUPEDIA) tillsammans med apor (Simia) och halvapor (Bradypus) Gruppen har fått namnet ANTROPOMORPHA. Linné har uppenbarligen mycket skickligt kunnat undvika den storm kring frågan, som Darwin mer än hundra år senare drabbades av. Den bild av förstaupplagan som visas på hemsidan har påskriften ”Exemplar Auctoris” Se vidare förklaring i Förordet till Redivivas facsimileutgåva 1977.

Darwin var själv, ca 100 år senare, förbittrad över att forskarna fortsatte att hävda arternas oföränderlighet. Endast i en mening på näst sista sidan antydde han att även människan kunde ha genomgått en utvecklingshistoria: ”Mycket ljus kommer att kastas över människans utvecklingshistoria”

Ego: Det var en vän som förmådde honom att publicera verket så att inte andra skulle komma före honom.

Det var först i *Descent of man* 1871 som han ”lät bomben explodera”.

Linné var i själva verket inte lika försiktig som Darwin. Redan i *Iter Lapponicum* 1732 säger han att ”människorna är köttätande djur”. (*fast på latin*).

I 10:e uppl. Av *Systema* sammanför han människan, aporna och halvaporna i ordningen herredjur, primater

Men redan i första upplagan (*se ovan*) hade han påpekat släktskapen mellan människa och apa. I andra skrifter nämner han dem som kusiner.

Först när en del samtida forskare till Darwin började återgå till den uppfattning Linné haft vågade Darwin publicera sin bok ”Om arternas uppkomst”

Linné drev faktiskt en kamp för forskningsfrihet att få publicera sina resultat utan tillåtelse av teologerna.

När Linné gjorde sin skånska resa iakttog musselskal under en rad jordlager.

Kyrkan förklarade att det var ett galant bevis för syndaflodens existens

Linné kontrar med påvisandet att det låg många olika jordlager ovanpå musselskalen och drar slutsatsen att Skåne måste ha stått under hav och vatten och att jordlagren tillkommit i havet.

Det var samtidigt med att teorin om vattenminskningen pågick. Någon landhöjning hade man ingen aning om.

Omkring 1760 avtog det stöd för vetenskapen som Linné haft av riksdagen,.

Vid universitetet hade han starkt stöd av studenterna men inta av kollegerna.

I professorskollegiet – konsistoriet – var Linné motarbetad.

Det synliggjordes vid hans död. Där hölls inte någon parentation över Linné.

Ur
*Suecic Rediviva*⁷⁰
CAROLUS LINNAEUS
SYSTEMA NATURAE Ed.I
Lugduni Batavorum
MDCCXXXV
Bokförlaget Rediviva Stockholm 1977

Förord

När den nvförlovade medicine studeranden vid Uppsala universitet Carl Linnaeus (som han då hette) gav sig ut på sin utländska resa vårterminen 1735 för att förvärva doktorsgraden, medförde han i bagaget en rad manuskript till böcker som han hoppades finna förläggare till i Holland. Det gick helt enligt önskingarna. Under den korta tiden av inte fullt tre år lyckades han få inte mindre än 13 egna vetenskapliga verk publicerade, varav de allra flesta var skrivna redan under studietiden i hemlandet, enligt tidens sed på latin. Det för hans karriär i särklass viktigaste av dem var *SYSTEMA NATURAE* eller hela världens system. Det kom att bilda epok och gjorde honom i ett slag känd i hela den vetenskapliga världen.

De närmare omständigheterna kring publiceringen är väl kända. När Linné vid ett sammanträffande med rådsherren i Leiden Johan Fredrik Gronovius uppvisade sitt manuskript, blev denne så förtjust att han på stående fot utbad sig att få bekosta utgivningen tillsammans med den välsituerade skotten Isaac Lawson. Några smärre tillägg inarbetades snabbt i manuskriptet som redan några dagar senare, den 30 juni, lämnades till tryckeriet. Sättningen och tryckningen blev en mycket besvärlig och tidsödande procedur med det stora och obekväma formatet och med alla tabeller och ovanliga uppställningar. Redan tidigt på hösten flyttade Linne till Hartecamp för att tillträda sin befattning som prefekt för Georg Cliffords trädgård. Hans nyförvärvade vän Gronovius åtog sig korrekturläsningen och gav täta rapporter per brev om hur det hela utvecklade sig. Först den 9 december 1735 kunde han meddela att tryckningen var färdig.

Hela verket består av endast sju blad, i folio, med 12 tryckta sidor: titelsida, en sida företal, tre stora tabeller, som sträcker sig över ett helt uppslag (två sidor) med en redogörelse för naturens tre riken (sten-, växt- och djurriket), och en sida rön (Observationes) för vart och ett av dem. Dessutom en sida med nyckeln (Clavis) till växternas sexualsystem, som nu för första gången presenteras i fullständigt skick, med de 24 klasserna.

Om upplagans storlek föreligger inga exakta uppgifter, men det har uppgetts att det skall ha rört sig om åtminstone några hundra exemplar. År 1739 skall det ha funnits en restupplaga på ett par hundra, som då inköptes av Th. Haak i Leiden. Vart de har tagit vägen har länge varit okänt. Nu har den framstående Linné-forskaren William T. Stearn vid British Museum (Natural History) i London i ett brev (5 april 1977) meddelat mig, att Gronovius skar upp de exemplar av denna upplaga som var tryckta på endast den ena sidan av bladet och, eftersom det var bra papper, använde han dem för sina

herbarieväxter!

Han monterade dem på den blanka sidan, trycket återfinns på baksidan. De har många växter i Gronovius' Herbarium i museet, som är monterade på det viset. Där har många exemplar av Linnés *Systema Naturae* (1735) försvunnit, vilket är en av orsakerna till att första upplagan av detta verk nu är en av de stora rariteterna. Endast ett fyrtiotal exemplar är kända, varav nästan alla befinner sig väl förankrade i olika offentliga bibliotek världen över. Verket är praktiskt taget introuvertabelt, och sedan länge har det därför funnits ett stort intresse för facsimileupplagor.

Redan 1872 försökte bibliotekarien vid Kungl. Vetenskapsakademien i Stockholm, J. A. Ahlstrand, att framställa en sådan upplaga genom en fotolitografisk metod. Det stannade dock vid ett enda exemplar, som nu finns i Kungl. Biblioteket i Stockholm.

Några år senare, 1881, lyckades Julius Friedländer i Berlin framställa några få exemplar efter en ny kemisk process. Ännu befann man sig på försöksstadiet.

I samband med Linné-jubileet 1907 utgav Kungl. Vetenskapsakademien en vacker facsimileupplaga, framställd av Generalstabens Litografiska Anstalt och med ett av Akademiens båda originalexemplar som förlaga, och 1960 kom Bokgilletts i Uppsala, i halv storlek, framställd efter Kungl. Vetenskapsakademien i Uppsala exemplar. Bokgilletts facsimile har i sin tur(!) varit förlaga till en holländsk facsimileupplaga, som gavs ut i Nieuwkoop 1964, likaså i halv storlek. Den är försedd med ett långt företal och en översättning till engelska av den latinska texten till *Observationes*. I det sammanhanget kan omnämnas att Linne i sin originalupplaga 1735 har tagit med svenska namn vid sidan av de latinska, dock endast för stenriket, samt att stora delar av den övriga texten finns översatt till svenska i ett par skrifter av Elis Malmeström.

Vetenskapsakademiens vackra utgåva, som nu är utgången, har fem tilläggsblad utöver reproduktionen av de sju originalbladen.

Det första bladet är en reproduktion av H. Kingsburys kopparstick av Martin Hoffmans välkända porträtt av Linne i lappdräkt, målat i Holland 1737 och nu i Linnémuseet i Uppsala. Detta porträtt skänktes på sin tid av Linne till Gronovius som ett tack för hans hjälp, bl. a. med korrekturläsningen av just det av Vetenskapsakademien facsimilerade verket.

Det andra är ett blad till Linnés minne –**AD MEMORIAM ... CAROLI LINNAEI** – Vetenskapsakademiens förste praeses, och det tredje ett förord, som bl. a. återger det brev som åtföljde de två exemplar av verket som Gronovius och Lawson sände till Sir Hans Sloan, som då var president i Royal Society i London.

Det fjärde bladet utgörs av en reproduktion av Ehrets välkända växtplansch, som illustrerar ståndares och pistillers anordning i sexualsystemets 24 klasser. Den brukar inte förekomma i *Systema Naturae*, Ed. I 1735, men åtföljer ofta några andra av Linnés verk, såsom *Genera Plantarum*, Ed. I 1737 och Ed. II 1742 samt *Systema Naturae*, Ed. VI 1748, där dock gravyren av växterna är spegelvänd.

Georg Dionyseos Ehret, 1700-talets främste blomstermålare, född i Heidelberg 1708 och senare naturaliserad engelsman, är framförallt känd för sina utsökt vackra växtplanscher, i Linnés *Hortus Cliffortianus* 1737 och i andra botaniska verk. I det ena av Vetenskapsakademiens två exemplar av *Systema Naturae*, Ed. I 1735, finns en gravyr av Ehrets plansch, och en reproduktion av den har medtagits i facsimilet av 1907, tryckt på ett smalt folioblad och insatt just före Clavis.

Det femte tilläggsbladet är infogat efter de sju facsimilerade originalbladen och utgörs som vanligt av enbladstrycket **CAROLI LINNAEI, Sveci, METHODUS Juxta quam Physiologus . . . Lugdini Batavorum, Apud Angelum Sylvium, 1736**. Det innehåller Linnés i 38 korta teser uppställda regler för studium och beskrivning av naturföremål. Det är ett självständigt verk, som publicerades först året efter Systemet. Formatet och i viss mån också innehållet gör det lämpligt att binda in det med Systemet, där det påträffas

i något mer än hälften av kända exemplar. Det finns medtaget i Bokgilletts facsimile.

I Svenska Läkaresällskapets bibliotek (Stockholm) finns ett av de 13 i vårt land kända exemplaren av Linnés *Svstema Naturae*, Ed. I 1735. Det innehåller två tilläggsblad, dels Methodus, varom intet ytterligare är att tillägga, dels Ehrets växtplansch, kolorerad. Man kunde förmoda, att denna – bortsett från koloreringen - skulle vara av samma utseende som den okolorerade i Vetenskapsakademiens exemplar. Så är emellertid inte fallet.

Vid en granskning som jag nyligen har företagit – mest för kontrolls skull och utan tanke på att det skulle röra sig om något annat än ett vanligt exemplar av Ehrets välkända växtplansch, låt vara i ett ovanligt vackert kolorerat skick – visade det sig att det i stället är fråga om ett vackert handkolorerat exemplar av den ytterst sällsynta första upplagan av gravyren, tidigare känd i endast två exemplar.

När Felix Bryk 1919 gav ut den minnesbok (Caroli Linnaei *Libellus Amicorum*) som Linné medförde på sin utländska resa (1735–1738), i facsimile under titeln *Linnés Minnesbok*, fäste han i sitt företal uppmärksamheten på Ehrets växtplansch. Han kunde konstatera, att den vanligen förekommande planschen som sedan länge var väl bekant, inte var något annat än en andra upplaga. En första upplaga fann han omnämnd i minnesboken med Linnés egenhändiga avskrift av titelbladet *Icones methodi sexualis plantarum*, en dittills fullständigt okänd publikation av Linne:

Clariss. Linnaei
Icones
Methodi sexualis
plantarum
in
Systemata Naturae
descriptae
confectae & editae
a
G. D. Ehret
palat-heidelsb
Lugdbat: 1736, fol. plag. 1.

Något tryckt exemplar liknande detta blad var då inte känt i litteraturen. Först tjugo år senare (1939) dök ett sådant upp i London, där det hade förvärvats av ett välkänt antikvariat. Det erbjöds Erik Waller och ingår nu i den Wallerska samlingen i Uppsala Universitetsbibliotek.

Skillnaden i utseende mellan de båda upplagorna av Ehrets växtplansch är slående. Den hittills mest kända, den andra upplagen, är så mycket enklare än den första. Den korta överskriften lyder: **Caroli Linnaei Classes S. Literae**. De olika klasserna är angivna med arabiska siffror, från 1 till 24, grupperingen är 4 rader med 6 i bredd. Underskrift saknas.

Den första upplagans utseende framgår av reproduktionen i denna facsimileupplaga, som har Svenska Läkaresällskapets original av Linnés *Systema Naturae*, Ed. I 1735 som förlaga. Överskriften är här mera fullständig. Vi lägger märke till en liten rättelse. **Sistema** har ändrats till **Systema** genom en med bläck lätt genomförd transkription. De olika klasserna är angivna med bokstäver, från A till Z, grupperingen är 6 rader med 4 i bredd. Dessutom underskrift med plats, årtal och Ehrets namn. Men det är inte helt i överensstämmelse med uppgiften i Linnés *Minnesbok*.

Exemplaret i Uppsala överensstämmer med Sällskapets, men saknar ändringen av *Sistema*, och har dessutom namnen på de 24 klasserna utskrivna med en prydlig handskrift i högra margern. Arvid Hj. Uggla, Svenska Linnésällskapets mångåriga sekreterare och redaktör för dess årsskrift, har i denna 1939 lämnat en redogörelse för det

Wallerska exemplaret och i en not meddelat att det i ett av de två exemplar av *Svstema Naturae* 1735, som Gronovius och Lawson skänkte till Sir Hans Sloan i London, skall finnas ett kolorerat exemplar av Ehrets växtplansch men var inte i tillfälle att ange någon uppgift om vilken upplaga det rörde sig om.

I sin utomordentligt intressanta introduktion till Ray Societys värdefulla facsimileedition av Linnés *Species Plantarum*, Ed. 1, 1753, som kom ut till Linnejubileet 1957, har William Stearn reproducerat denna plansch i svart-vitt och i något förminskad skala. Det framgår tydligt att den är helt i överensstämmelse med de två här omnämnda exemplaren i vårt land. Stearn framhåller – i Appendix till vol. 2, 1959 – att denna plansch publicerades av Ehret 1736 som ett fristående tryckalster, som han själv hade tecknat, graverat och kolorerat. Stearn säger vidare att två exemplar var kända, dvs. Wallers och British Museums. Svenska Läkaresällskapet är således det tredje kända.

I det nyss nämnda brevet omtalar Stearn, att Ehrets plansch i Sir Hans Sloans exemplar av Linnés *Svstema Naturae* (1735) sannolikt hade skänkts av Ehret till Sloan, som fogade in den i detta verk, då det var den lämpligaste platsen att bevara den.

Felix Bryk, som i sin ungdom tänkte bli konstnär och som också en tid ägnade sig åt sådan utbildning, anser att den schematiskt utförda Ehretska växtplanschen, som i mångt och mycket avviker från Ehrets vanliga stil, helt och hållet har karaktären av en Linneteckning, och att utkastet till denna teckning otvivelaktigt härstammar från Linne själv. "Ehrets konstförfarna hand har sedan kalligrafiskt fulländat planschen efter Linnæi anvisningar" – vilket kan ha skett vid deras möte på Hartecamp 1735.

Ugglan har lagt märke till att den titel som det Wallerska exemplaret bär, "icke helt överensstämmer med den av Linne i minnesboken angivna (*Icones etc.*)", och vill förklara detta med att Ehret först utgav planschen under den titel som här ovan anförts, ordagrant ur Minnesboken, men att den "senare, Linne oåtspord, ändrats av Ehret". Det skulle innebära att det skall finnas två olika tryckta versioner av första upplagan av den Ehretska växtplanschen med lätt varierande titel. Härtill kan läggas, att också underskriften i de tre nu kända tryckta exemplaren av första upplagan av planschen något avviker från Linnés anteckning i Minnesboken. Jag återkommer senare till Ugglans tolkning.

Förekomsten av Ehrets växtplansch i dess första upplaga i Svenska Läkaresällskapet exemplar av Linnés *Systema Naturae*, Ed. I 1735, gör det naturligtvis särskilt värdefullt.

Men inte nog med det! På en undanskymd plats – mellan de två linjerna under "O Jehova. . ." – upptäckte jag vid min granskning en anteckning, som bara består av två – men i detta sammanhang mycket betydelsefulla ord. De är skrivna med bläck med Linnés karakteristiska egenhändiga handstil, och jag måste tillstå att jag kände en mycket stor tillfredsställelse när jag lade märke till dem.

Där står: *Exemplar Auctoris*. Det rör sig således inte bara om ett vackert exemplar av den sällsynta och värdefulla första upplagan av Linnés epokgörande verk *Svstema Naturae*, utgiven i Leiden 1735, därtill med en åtföljande första upplaga av G. D. Ehrets växtplansch i vackert handkolorerat skick, tidigare känd i endast två exemplar, det rör sig också om författaren Linnés eget exemplar av detta hans enastående verk, något som dittills hade undandragit sig uppmärksamheten, trots att det många gånger har varit föremål för granskning av intresserade bibliofiler. Under många år av sin stockholms-tid som pensionär var Erik Waller Sällskapet bibliotekarie och ägnade mycken tid åt att gå igenom dess rariteter. Han var särskilt intresserad av Linnés *Systema Naturae*, Ed. I 1735, som var en av de ytterst få rariteterna som saknades i hans egen boksamling. Han borde inte ha kunnat undgå att ha haft detta exemplar i sin hand. På senare tid har det gång efter annan demonstrerats för intresserade, en gång av mig 1975 för Sällskapet Bokvännerna, då ingen lade märke till något särskilt.

Hur det har kommit i Svenska Läkaresällskapet ägo är ännu obekant men måste

givetvis bli föremål för en noggrann utredning.

Inför det stundande Linnejubileet har Bokförlaget Rediviva sedan rätt länge planerat att utge något av Linnes verk i facsimile, och Svenska Läkaresällskapet har tänkt att på ett eller annat sätt publicera något från sitt innehållsrika bibliotek. Genom lyckliga omständigheter är nu Bokförlaget Rediviva och Svenska Läkaresällskapet i tillfälle att förena sina önskemål och i samarbete utge en facsimileupplaga av Linnes *Systema Naturae*, Ed. I 1735, med Linnes eget, i Sällskapetets ägo befintliga exemplar som förlaga och liksom detta inbundet i vikt skick.

Vid den för facsimileringen företagna fotograferingen av verket lade Bokförlaget Redivivas chef, Greta Helms, märke till att något som i första hand såg ut som en liten bläckplump, istället var en rättelse av ett fel (tryckfel?) som insmugit sig i originalet. På den sista tryckta sidan, sid. 13, har en 2:a ändrats till en nolla, varigenom *Cancer. Pedes 12.* ändrats till *Cancer, Pedes 10.* Denna rättelse, liksom den tidigare omnämnda rättelsen av **Sistema** till **Systema**, torde vara utförd av Linne själv. Bläcket överensstämmer med hans anteckningar på titelsidan. – En kontroll visar, att Linne sett till att *Cancer* har fått det rätta antalet "fötter" redan i den andra upplagan av *Systema Naturae*, Stockholm 1740, där han förtydligar *Cancer* med de svenska orden *Hummer. Kräfta, Råka*. Märkligt att det hittills endast torde ha varit Linne själv som lagt märke till detta fel!

Att det har varit mig ett nöje att skriva förordet till denna utgåva, torde vara fullständigt onödigt att framhålla. Inte minst gläder jag mig åt det korta, mycket givande avbrottet för en stunds besök i Läkaresällskapetets bibliotek.

Men nu åter till Ehrets växtplansch i dess första upplaga. *Om* den någonsin har blivit tryckt med den text som Linné angivit i sin Minnesbok, borde väl ett sådant exemplar (med *Icones etc.*) ha infogats i Linnés eget exemplar av *Systema Naturae*, Ed. I 1735, och inte en plansch från en senare tryckning, som enligt Ugglas förmodan "Linne oåtspod, ändrats av Ehret". Det torde därför kunna ifrågasättas, om första upplagan av denna plansch verkligen har blivit tryckt i ett par versioner. Något tryckt exemplar som helt överensstämmer med Linnes uppgift i Minnesboken, finns ännu inte beskrivet.

Till slut! Vilken glädje måste inte den unge Carl Linnaeus ha känt, då han en gång i tiden för länge sedan i fjärran land mottog detta sitt exemplar av *Systema Naturae*, som då äntligen låg färdigt att med hans namn på titelbladet föras ut i världen, det avgörande beviset på hans snille och enastående flit. När han fått det i sin hand, kunde han lugnt slå sig ned för att i detsamma inskriva de stolta orden *Exemplar Auctoris*. Det var nog ett självkänslans ögonblick!

Kanske anade han redan då, att det skulle bilda epok i naturvetenskaparnas historia, så som det kommit att göra. Däremot kunde han inte ana, att det mer än två hundra år senare – av Grolierklubben i New-York – skulle upptagas som ett av de hundra verk som mest bidragit till mänsklighetens utveckling.

Stockholm den 14 april 1977.

Birger Strandell

**Ur
Carl von Linnés testamente**

*Sådant det presenteras i Uppsala universitets utgåva 1907 av
”Bref och skrivelser af och till Carl von Linné”*

Första afdelningen del 1

Skrivelser till offentliga myndigheter och till

Kungl Vetenskaps societeten i Uppsala

10. Kungl. Svea Hofrätt, s. 267-272

Utgifna och med upplysande noter försedda

av

TH. M. Fries

Stockholm Aktiebolaget Ljus, 1907

UKF fick år 2007 överta volymerna 1-6 av Knut Sjöman, som förvärvat dem efter Sven Beckmans dödsbo. Den senare var en av grundarna till Stockholms-Näs hembygdsförening.

Man kan förmoda att Beckman förvärvat bokverket eftersom en av Linnés döttrar var gift med Kaptenen och Riddaren Bergencrantz boende på Asker i Stockholms-Näs socken. En gata i Kungsängen har namn efter Bergencrantz. Fadern till nämnda Bergencrantz hade varit gift med en dotter till Olof Rudbeck.

Gudrun och Börje Sandén mars 2007

Finns på Upplands-Bro Kulturhistoriska Forsningsinstituts hemsida

D:\&-PDF-Arkiv böcker artiklar\Linné_testament/e.doc/pdf

156.

Caroli Linnæi Testamente.'

Som åren tilltaga och krafterne aftaga, påminnes jag beställa om mitt hus och hålla mig färdig till afsked; Ty lemna jag härmed min yttersta vilja och Disposition öfwer min qvarlåtenskap, som följer:

Min Son Professor CARL LINNÉ, som för min ringa förtjenst fått af Hans Kongl. Maj:t, på Rikens Ständers behjertande, efter mig hugna sig af den Profession jag beklädt, får intet deltaga uti något af mina fastigheter eller något deremot räknadt æquivalent; utan får han mitt Bibliotheque. hvilket om han brukar, tillika med Professionen, så idogt, som jag i min tid giort, har han långt mera att hugna sig af, än alla hans Systrar tillsammans; men hvad lösören i huset kunna finnas, däruti tager han lika lott med sina systrar, men ej dubbel.

Mina fyra döttrar få alla Fastigheterna, äfven Hubu,² att dela sig emellan.

Min Hustru. däräst hon ej ingår annat gifte, eller föryttrar mina lemnade Fastigheter, bebor, i sin lifstid, Hammarby, behåller åkren i Staden, Tomten med trädgården. och disponerar all ägendomen på Landet, dock så, att de gifte döttrarne få af henne årligen hwad Säfja af sig kastar öfwer Rustningen, på det Hon må hafwa hjälp af Bönderne wid Gårds bruk.

Men skulle min Hustru ingå annat gifte, bör hon ifrån sig lemna till Döttrarne alla Rusthållen och af Fastigheterna behålla allenast åkren i Upsala Stad och Frälsehemmanet i Edhy med Tomten i Staden.

Mitt Herbarium. som är det största werlden sedt, säljes till den mästabjudande för döttrarnes räkning, tillika med dertill hö-

rande Bibliothegve, som äfwen står i Museo på Hammarby. Dock sågo jag hälst, att Upsala Academie det inlöste, ty den tid lærer näppeligen dagas, att den eljest winner en sådan sambling.

De andre Samblingarne af Naturalier, såsom Conchylier, Insecter, Stenar, får min Son behålla.

Detta har jag med wälbetänkt mod, då jag ännu eger helsan, uppsatt och förordnat uti Hammarby.

Carl Linné.
(L. S.)

Sara Elisabet Linné.³
(L. S.)

Att ofwanstående skrifteliga Afhandling är gjord med sundt och fullt förstånd och af fri wilja intyga underskrefne, såsom till-kallade witnen. Upsala d. 30 Aug. 1776.

Johan Floderus.

Joh. N. Hageman.
L. S.)

Efter den till Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätt den 21 Maj 1778 ingifta handlingen, af annan man renskrifven. — Ett annat, Professor T. TULLBERG tillhörigt exemplar företer, förutom några smärre afvikelser i stafningen, endast den olikheten, att under LINNÉS och hans hustrus namn finnes hans adliga sigill, äfvensom under HAGEMANS namnteckning dennes sigill. LINNÉS handstil vittnar om höggradig förslappning. — Sedermera, efter fadrens död, har sonen därunder tillskrifvit:

»Med förbehåld af surrogat af min K. Moders försålda ärfda Fastighet, erkänner jag detta Testamente, som försäkras. Ups. d. 15 Octobr. 1778.

Carl von Linne.»

Jfr för öfrigt E. ÄHRLING, *Carl von Linnés svenska arbeten* II s. 102 - 4.

' För detta testamente ligger till grund ett äldre, som är skrifvet af LINNÉ själf och hvaraf en afskrift nu eges af Professor T. TULLBERG. Vid jämförelse dem emellan visa sig följande olikheter:

I slutet af andra stycket efter ordet *dubbel* är tillagdt: »Men mina döttrar få Linkläderne och Sängkläderne emot det Sonen får Bibliotheket.»

Tredje stycket har där följande lydelse: »Mina fyra döttrar lemna jag hwart sitt Rusthåld, således, at inkomsten af bägge Säfja-Rusthåld, sedan Rustningen om året är afdragen, delas dem emellan alt intil min hustrus död. Sedermera delas så, att Lisa Stina och Sophia få Säfja och Åkren i Staden, men Lovisa och Sara Stina Hammarby med dess augment.»

I sjätte stycket saknas orden om biblioteket i Hammarby-museet.

Slutet har följande lydelse:

»Detta har jag med berådt mod, då jag ännu äger hällsan, uppsatt och förordnat uti Hammarby den 17:de Julii 1769.

Carl Linné
Archiat. och Ridd.
(L. S.)

Jag ingår till alla delar med min K. Man uti reciproque Testamente.
Hammarby d. 17 Julii 1769.

Sara Elisa Linne.
(L. S.)

Att ofvanstående skrifteliga afhandling, hwars innehåll wi icke veta, är
giord och författad med sundt och fullt förstånd och af fri vilja, intyga under-
skrefne, såsom tillkallade vittnen.

Daniel Solander.
(L. S.)

Joh. N. Hageman.
(L. S.)

Det finnes ännu ett annat, ännu äldre dokument, som kan betraktas som ett
testamente och som är af följande lydelse:

Min yttersta wilja.

Min son har fått professionen, hwilken räntar, om han rätt skötes, intresse af
100000 dl:r kopp:mt. Herbarium är wärdt 50000 dahl:r, Insecterna 10000 dahl:r.
Amphibierna 10000 dahl:r. Stenarne 10000 dhl:r. Altså får han ingen del i mina
fastigheter.

Mine Rusthåll disponeras af min Änka, så länge hon blir ogift, och efter
Rustningen giwer hon de oförsörjde döttrar sin del därur. Men går hon uti annat
gifte till sin olycka, som iag nog ser förut, så får hon ingen del uti dem, som iag
köpt för de penningar iag genom natt arbetande på Böcker, på Collegier och
Botanicerande allena förwärwat; utan niuter hon då sin egen åker i staden, och
efter Lag del i alla meubler, Guld, Silwer, Penningar, och hwad hon har som sitt
fäderne och moderne mäst innestående, som torde stiga till ansenligit.

Detta haver jag skrivit, medan iag ännu hade redig tanka och detta är min
yttersta wilja, över hwilken den håller hand, som alltid bliwer qwar.

Såsom vittnen

Andreas Neander
Phil. Mag. Rg. Ac. Ups. a. rat.*

Gabriel Elmgren
Phil. Mag. & Med. Licent.

Intet datum finnes, men då ELMGREN, hwilken 1763 innehade kungligt
stipendium såsom varande LINNÉS amanuensis, blef licentiat den 2/5 1764 samt
dog våren 1765, kan man här af finna god ledning vid bestämmande af tiden för
nedskrifvandets. Egenhändig originalet finnes i Nationalmuseum; endast nam-
net egenhändigt.

Med *a. rat.* afses säkerligen hans plats såsom akademi-bokhållare
(*amauensis rationarii*). Jfr ofvan sid. 148 och 181.

² Hubu = Hubby. Se ofvan sid. 11.

³ Till testamentet af den 30/8 1776 ansågs kort därefter nödigt att foga nya bestämmelser, hvilka dock ej blefvo till Hofrätten inlemnade. Redan förr hade LINNÉ och hans hustru varit betänktä härpå, såsom framgår af en af honom egenhändigt skrifven, dock ej afslutad skrift, hvori han i synnerligen skarpa ordalag uttalar sig om »min Måg Capitainen wälborne H:r Carl Frid. Bergencrantz, som sedan han blifwit gift med min Dotter Lisa Stina Linné. och med henne aflat twänne barn, af hwilka Sara Lisa ännu lefwer, hafwer ingått ett närmare förtroende med sin piga Maja, en allmänt beryktad kona». Under den tiden, då han bodde i Roslagen och »skulle långa tiderne bewista Conseillen i stockholm, lämnade han sin ächta hustru på landet», och »lefde och hushållade allena» med sagda Maja, som »han ock lätt kalla jungfru». Liknande var förhållandet under några år, som han tillbragte i Finland såsom »General Ehrenswards secreter» ; wid återkomsten därifrån dröjde han i Stockholm, »sa att han ej gaf sig mer än en enda dags tid att se sin hustru hos oss, utan skyndade sig» med sin Maja, som då var »fluks hafwandes», »upp till Westerbotten, dit han sökt transport». — »Under Capitainens warelse på en dag hos sin Fru, i mitt hus, tillböd jag genom hans hustru att betala hans skuld, om han ville lämna konan, det han doch icke wille ingå. Han lofwade att willia i denna winter afhämta sin fru up till sitt boställe i Westerbotn, men det doch lämnat; med mera. Af sådant H. Capitainens infama upförande mot sin trogna Fru, har hon redan af sorg fått en sådan knäck på sin hälsa, att hennes dagar blifwa få och hon måste dö ifrån sin dotter, då jag ock lätteligen ser förut, att Capitainen, som är illa educerad och utan. honeur, warder tagande sin ... Maja till hustru, och kan väl ske, att hans ächta dotter kan dö bort, hwaraf skulle ske, att den arfwelott hon kume winna i vårt hus» skulle tillfalla den föraktliga kvinna, som blifwit hans andra hustru. Till förekommande häraf wille han »giöra och taga härmed fölliande förfatning», hvilken visserligen då ej nedskrefs, men som säkerligen i allt väsentligt afspeglas i följande, senare uppsatta dokument:

Wid eftersinnande af begges vår swaga hälsa, som efter Naturens lag, uti denne vår höga ålder, oss om vår förestående dödeliga afgang på minner, har oss ej heller kunnat undfalla den kallsinnighet, hwarmed vår måg, Herr Capitainen och Riddaren BERGENCRANTZ, desse senare åren, emot all vår förmodan, bemött sin Hustru, vår kjära dotter Fru ELISABETH CHRISTINA VON LINNÉ; hwaraf händt, att han icke allenast i så måtto henne öfwergifwit, att hon, tillika med hennes lilla dotter, blifwit uti sine Föräldrars hus lemnad, utan att Herr Capitainen på flere års tid oss witterligen henne efterfrågat, mindre om hennes utkomst och det mera, fogadt ringaste anstalt, och ännu mindre om sin egen lilla dotters education och uppfostran, wisat sig i någon måtto angelägen; utan äfwen, att under den tid Herr Capitainen gemensamma Boet sjelf förestådt, detsamma genom hans wårdslösande blifwit utblottadt och skingradt, samt Herr Capitainen sjelf uti torftighet bragt. Och som Wi af detta Herr

Capitainens uppförande, sammanlagdt med de flere prof wi öfwerflödigt äga, uppå hans mindre regelbundna uppförande emot sin Hustru och dotter, beklageligen icke kunna hemta den öfwertygelse, att han framdeles sig ändrar och som en hederlig Man och far ägnar och anstår, will sitt förhållande framdeles bättra, utan wi twert om deraf blifwit öfwertygade, att denne hans owilja måtte som hit intills ju längre dess mera ökas och tilltaga, hwarigenom kan hända, som ock ofelbart händer, att då Wi endera eller begge med döden afgå, den Ägendom, som då efter oss bemälta vår kjära dotter tillfaller, blifwer af Herr Capitainen tillgripen och på enahanda sätt, som förut skedt är, skingrad och förstörd; Altså och på det vår kjära dotter genom en så olyckelig händelse icke måtte blifwa försatt utom tillstånd, att sig och sin lilla dotter i framtiden föda och försörja; hafwa wi, som alt det vi äga oss sjelfwe förwärfwat, och således efter vårt godtycko derom kunna förordna, härmedelst welat antaga, som wi ock härigenom besluta och förordna, att uti den ägendom, våre sig löst eller fast, som antingen efter enderas eller begges vår död, merbemälte vår kjära dotter ELISABETH CHRISTINA VON LINNÉ, enligt detta vårt beslut, i likhet och emot hennes Syskons lotter tillfaller, skall hennes man Herr Capitainen BERGENCRANTZ icke äga någon andel, eller under hwad slags förewändning det wara må, äga dermed befattning; utan skall samma ägendom, såsom vår kjära dotter dotter, Fröken SARA ELISABETH BERGENCRANTZ härmedelst och i kraft af denne vår disposition, efter sin Moders dödeliga frånfälle osöndrad tillhörig, af hennes Moder, vår kjära dotter, emottagas, och till hennes bärgning och utkomst så länge hon lefwer, utan tillhjälp af mannen, efter godtycko disponeras och wårdas : dragandes vi till våra öfrige kjära barn det billiga förtroende, såsom Wi ock dem samtelige härigenom förbinda, att till deras Systems bibehållande wid detta Förordnande, wara henne på alt sätt behjelpelige och så widt hos hwar och en står, dertill bidraga; Och hafwa Wi med sundt förnuft och af fri wilja detta beslutadt, som skedde i nedanstående wittnens närwaro, af Hammarhy den 4:de Augusti 1776.

Carl Linné.

Sara Elisa Linne.

Såsom tillkallade vittnen

Er. Hesselgren.

Joh. Floderus.

Efter LINNÉS död infann sig mågen för att få dela arvet; om hans beteende därvid kan man få en föreställning af den yngre LINNÉS yttrande i bref till ABR. BÄCK. 1 Juli 1778 skrifwer han t. ex.: »Min Svåger Bergencrantz sysselsätter Sterhhuset med processer och ledsamheter, sviter af Dispositionen:

han har lagt in hos Landshöfdingen och begärt ut sin hustru, som intet vill flytta till honom, och tillika klandrar både disposition och Testamente.» På en afskrift af bouppteckningen, som tillställts B., har denne gjort åtskilliga »*Remarques*». Där bestrider han lagligheten i tillvägagåendet, t. ex. att »la Värdering n'est pas executée selon Ärf. B. 9 Cap. 1 § par des Goda män». Han klandrar »houptekningens olagighet i anseende till samlingarne, som ej blifwit specificerade eller värderade i brist af Värderingsmän. som ej warit tillstädes kallade enl:t Lag» o. s. v. Dessutom påstår han, att i bouppteckningen åtskilliga boets tillhörigheter saknas. »Les pieces d'or, tabatiere, montre, collier n'y sont pas rnarques. Point de chemises, ni boutons d'or de chemises, ni bas, ni bonnets, ni tours de cou, ni peruques, ni pantoufles, ni mouchoirs ne sont contes. Ni la Tapiserie dans les chambres. Ni la Tube dont je fis present au defunt, le microscope, Knäbands spennen». Det hade »bort uptagas hwad Arch. Linne ägt såsom proprie Ägendom uti Botaniska Trägården, diur, foglar m. ni.» O. s. v.

<http://www.linnaeus.c18.net/>

The Linnaean Correspondence

[Documentation](#) | [Letters](#) | [Manuscripts](#) | [Editions](#) | [Links](#) | [Contact](#)

Prepared under the aegis of the Swedish Linnaean Society,
the Royal Swedish Academy of Sciences, Uppsala University and its library,
and the Linnean Society of London, with the collaboration of the
Centre international d'étude du XVIIIe siècle.

Financed by the Bank of Sweden Tercentenary Foundation (Stiftelsen Riksbankens
Jubileumsfond).

Prepared for the web and published by the
Centre international d'étude du XVIIIe siècle, Ferney-Voltaire.

In memoriam
[Tomas Anfält](#)
1941-200

<http://www.linne2007.se/carlvonlinne/linnesallskapetsbrevprojekt.4.2b06ad4d10823916e6d80006144.html>

[Carl von Linné](#)

[Liv och verk](#)

[Linnéminnen](#)

[Internationella platser](#)

[Resor](#)

[Apostlar](#)

[Linnésällskapets
brevprojekt](#)

[Länkar](#)

- [Linné-korrespondensen](#)

Linnésällskapets brevprojekt

Projekt Linnékorrespondensen avser att publicera samtliga nu kända brev från och till Carl von Linné. I ett första stadium ges utförliga sammanfattningar på engelska över varje brev med möjligheter till fritextsökning samt till att klicka fram biografiska och bibliografiska uppgifter. Dessutom kommer stora delar av originalmanuskripten att digitaliseras och kunna läsas direkt på projektets hemsida. Där finns också ett urval tidigare publicerade brev i olika utgåvor och översättningar.

Utgivningen och översättningen av Carl von Linnés korrespondens finansieras av Riksbankens Jubileumsfond. Projektets huvudman är Svenska Linnésällskapet, och utgivningen av Linnébrevens stöds dessutom av Kungl. Vetenskapsakademien, Uppsala universitet och Uppsala universitetsbibliotek samt av The Linnean Society i London.

The Linnaean Correspondence

[Documentation](#)

Enter your search criteria

Letters

[Search for letters](#)
[Search in texts](#)

[Manuscripts](#)

[Editions](#)

[Links](#)

[Contact](#)

Document number Language

Document type
 Letter to or from Linnaeus
 Document by or concerning Linnaeus
 Letter concerning Linnaeus or his family
 Letter or document to be excluded

Date operator

Written by
 Carl Linnaeus

 Adanson, Michel
 Adler, Carl Fridrich
 Afzelius, Adam

Addressed to
 Carl Linnaeus

 Académie des sciences, inscriptions et belles-lettres de Toulouse,
 Académie royale des sciences, Paris,
 Adanson, Michel

Sent from

Sent to

Sort by results per page

[Documentation](#)

Search results:

Letters

Displaying 1 to 17 of 17 result(s)

[Search for letters](#)[Search in texts](#)order by results per page [Manuscripts](#)[Editions](#)[Links](#)[Contact](#)

- [L0551](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (15 April 1744)
 - [L0566](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (2 August 1744)
 - [L0578](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (17 September 1744)
 - [L5917](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (5 May 1745)
 - [L0633](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (5 July 1745)
 - [L0648](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (25 September 1745)
 - [L0666](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (Between 3 December 1745 and 4 February 1746)
 - [L1000](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (c. 31 December 1745)
 - [L0698](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (4 May 1746)
 - [L0734](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (14 September 1746)
 - [L0766](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (Between 10 October and 19 December 1746)
 - [L0783](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (25 February 1747)
 - [L0899](#) - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (5 May 1748)
 - [L0944](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (13 August 1748)
 - [L0934](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (4 September 1748)
 - [L1177](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (9 November 1750)
 - [L1282](#) - - from Carl Linnaeus to Johann Georg Gmelin (14 May 1751)
-

L0783http://linnaeus.c18.net/Letters/display_txt.php?id_letter=L0783Carl Linnaeus [\[+\]](#) to Johann Georg Gmelin [\[+\]](#)

Uppsala, Sweden, 25 February 1747 n.s.

[\[Display apparatus in new window\]](#)

Viro Claro Nobili et Honestissimo,
 D[omino] D[octori] J[OHANNI] G[EORGIO] GMELINO,
 s[alutem] pl[urimam] d[icit]
 Car[olus] Linnaeus.

Hodie Tuas accepi candidissimas et amicissimas literas, quibus suaviores nullae esse mihi possunt.[\[1\]](#)

Doleo, et numquam satis dolebo, jacturam Rei herbariae per Stellerum[\[+\]](#), qui tanto itinere terras antea non tritas solus calcavit. Si ullo modo comparare poteris ejus collectanea, nullam occasionem intermitte, quanti demum constabunt. O Bone Deus, quod tantum virum eripuisti![\[2\]](#)

Semina Ceratocarpi me nondum accepisse credo, licet manibus palpo, antequam plantam viderim enatam; ita eandem videre flagro vivam et virentem. An monocotyledonis aut dichotyledonis sit, videre opto.

Numquam dolui, quod Flora Tua desideratissima prelum subierit, sed morae impressionis impatiens quotidie tamquam esuriens eam exspecto.[\[3\]](#)

Optimus Hallerus[\[+\]](#) in me valde iratus est, quod maximopere doleo. Ego non scripsi contra eum, sed aliquibus in locis dixi eodem modo, quo ille de me solitus fuit. Si ego colligerem ea,[\[a\]](#) quae ille antea dura dixit de me, replerem aliquot phyliras. Ille putat me multa contra eum dixisse, ubi numquam de eo cogitavi. Sed transeat, irascatur, scribat. Ego numquam intermittam colere et amare et magni facere Virum de Re herbaria optime meritum.[\[4\]](#)

Ego nescio, quid dixit Siegesbeckius[\[+\]](#) de Anandria in Academia[\[+\]](#), nec curo, [\[b\]](#)quid dicat miser.[\[b\]](#) Illum enim intactum reliqui. Istum virum despicio, sed alium nullum excepto Heistero[\[+\]](#).[\[5\]](#)

Parum refert, unde Barbarum vocabulum Knawel ortum sit. Non ferit fundamenta Botanices.[\[6\]](#) Et ejus Polygonatoides et nomine et omine stultum est. Verbo Nebulo est, uti Tu ipse dicis. Ego subscribam.

Pro imagine Tua gratias ago devotissimas. Exspecto eandem a D[omi]no Lagerflycht[\[+\]](#) prima data occasione. Animo te vidi. Sed laetabor videre faciem Tuam et in ea formabo mox animam candidissimam. Eris inter meos penates s[ive] Botanicos collocandus in auditorio Botanico.

Mitto figuram ad Acrosticum.

Petilium Tuum, quod gratiosissime misisti s[ive] Liliium istud e China facie Ireos, floribus luteis, mihi videtur esse species Ixiae, nisi novum velis genus formare, quod medium esset inter Irides, Gladiolum et Ixiam.

Lilium floribus reflexis cinnab[arinis]. Forte erravi. Plantae nostrae tam tenerae sunt, ut vix 2 vel 3 folia adhuc possideant, multo minus flores aut caules.

Non placet, quod Hominem inter ant[h]ropomorpha collocaverim, sed homo noscit se ipsum. Removeamus vocabula. Mihi perinde erit, quo nomine utamur. Sed quaero a Te et Toto orbe differentiam genericam inter hominem et Simiam, quae ex principiis Historiae naturalis. Ego certissime nullam novi. Utinam aliquis mihi unicam diceret! Si vocassem hominem simiam vel vice versa omnes in me coniecissem theologos. Debuissim forte ex lege artis.^[7]

Ovem distinguo a solis cornibus, sic ante me omnes. Utinam aliae sup[er]p[er]erent^[c] notae; lubenter acciperem. Vellus nil facit. Vellem lubenter plures notas assumere, si modo scirem aliquot constantes. Dantur et caprae pilis cervinis uti gazellae.

Picus. Modo caput supra rubrum sit et totum corpus nigrum. Non ita sollicito distinguo purpureum et rubrum.

Ermineum. Habemus animalculum in Lapponia frequentissimum, quod vocatur “Hermelin” nobis s[ive] “Ermineum”. Hoc semper album. Alterum nobis Mustela frequens in Suecia, aestate rubrum, hyeme, ut creditur, album. Forte in hac re cum rusticis nostris erravi. Haec enim animalcula numquam viva habui. Et parum de his novi. Quidquid me de his docere velis gratus agnoscam. Utinam velles indigitare differentias et vitae modum!

Vulpes. Quae de his dicis, pulchra et docta et quae ante Te nullus praestitit. Accepi ante annum dimidium vulpem album et vidi eundem diversum pedibus leporinis, &c. Caeruleum Tu me docuisti esse ejus varietatem, quam vivam non vidi. Vulpem caudae apice albo habemus frequentem, sed nigro apice numquam vidi. Sed quo referam ferrugineum aut cruce nigra inscriptum?

Gulonem numquam vidi nisi valde remotum. Est longus, pedibus brevibus, voracissimus, agilissimus, arbores ascendens, saliens. Ergo hujus generis putavi. Tu me docere potes, qui habes et vides eundem quotidie in vivario Imperatricis.^[8]

Talpa cauda nulla. Sic dixit Seba^[+]. Annon recte?

Sciurum utrumque volitantem habet Seba. Non audeo temere combinare, postquam tot species vespertili[on]um similium viderim diversas; in altero etiam cutis a capite ad manus et inde ad pedes, dein inter utrosque pedes, quod non in nostro extenditur.

De Anandriae reliquis floribus accipies mense majo v[olente] D[eo] proximo. Si iste tomus, qui anandriam continebit, non prius prodeat, alias proximis literis.^[9]

Upsaliae d[ie] 14 febr[uarii] 1747.

Viro Clarissimo / D. D. Gmelin / Professori Petropolitano / St Petersburg.

SUMMARY

Linnaeus hopes that Johann Georg Gmelin will be able to take care of Georg Wilhelm Steller's collections.

Linnaeus has not yet received the seeds of *Ceratocarpus*. He wishes to know whether it is monocotyledon or dichotyledon.

He eagerly expects to receive Gmelin's *Flora Sibirica*.

Albrecht von Haller is angry at Linnaeus for having criticised him. However, Linnaeus will always consider him a great botanist.

Linnaeus is indifferent to what Johann Georg Siegesbeck has said about *Anandria* in the Imperial Academy of Sciences at St Petersburg. He despises Siegesbeck and Lorenz Heister, nobody else.

Linnaeus is not interested in the meaning of *Knawel*.

Linnaeus is grateful for the portrait of Gmelin, which he expects through Johan Lagerflycht.

Gmelin's *Petilium* seems to be a species of *Ixia*.

Linnaeus might be wrong about *Lilium floribus reflexis cinnabarinis*.

Linnaeus placed man among the *Anthropomorpha* ("the human-like), which caused irritation. He does not care what name is used. But he wonders whether Gmelin and the rest of the world can name a generic difference between man and ape based on the principles of natural history.

Linnaeus distinguishes the sheep solely through the horns, because there are no other adequate characteristics.

The *Picus* ("black woodpecker") is defined through the fact that the head is red on the upper side and the whole body black.

The *Ermineum* ("ermine") is a very frequent small animal in Lapland which is always white. There is another one, *Mustela* ("weasel"), which is frequent in Sweden. It is red during summer and white, Linnaeus thinks, during winter; he has never seen one alive.

What Gmelin says about the fox is learned. Linnaeus has a male white polar fox distinguished by its hare-like paws. Gmelin has told Linnaeus that the blue fox is a variant.

Linnaeus has only seen a *Gulo* ("glutton") at a distance. It is long, agile, with short legs and climbs trees.

Albert Seba talks about a *Talpa cauda nulla* ("mole without tail"). Linnaeus wonders if that is not correct then.

Seba has two *Sciuri volitantes* ("flying squirrels"). Linnaeus would not dare to put them in the same group, since there are so many species of *Vespertiliones* ("bats").

Linnaeus will write more about *Anandria* in his next letter, if the volume which contains it has not been published first.

MANUSCRIPTS

a. original holograph (UUB, G152a). - 72 dpi: [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#) [\[4\]](#) 150 dpi: [\[1\]](#) [\[2\]](#) [\[3\]](#) [\[4\]](#)

EDITIONS

1. *Joannis Georgii Gmelini Reliquias quae supersunt commercii epistolici* (1861), p. 54-56.

TEXTUAL NOTES

- a. MS1 [*added above the line*]
- b. MS1 <haec> quid dicat miser [*added above the line*]
- c. MS1 <superent> sup
erent

EXPLANATORY NOTES

1. See Johann Georg Gmelin to Linnaeus, 19 December 1746 o.s., 30 December 1746 n.s.[\[+\]](#).
2. In 1741 Georg Wilhelm Steller[\[+\]](#) was shipwrecked together with Vitus Bering[\[+\]](#) at the island, which got its name after Bering. Bering died but Steller was saved. However, on his way home he was arrested in Siberia and died in November 1746. Some of Steller's collections were saved by Gregorij Demidoff[\[+\]](#), who had founded a botanical garden in his Solikamsk at the Ural mountains. He realised the value of the material and also sent duplicates to Linnaeus.
3. Gmelin, *Flora Sibirica*[\[+\]](#).
4. See the correspondence between Linnaeus and Albrecht von Haller.
5. See Linnaeus to Gmelin, 4 April 1744 o.s., 15 April 1744 n.s.[\[+\]](#), note.
6. See Linnaeus to Haller, 26 September 1739 n.s.[\[+\]](#).
7. In *Systema naturae*[\[+\]](#) of 1735 Linnaeus placed man at the top of the animal kingdom and included in the same order *Anthropomorpha*, i.e. the ape. However, in *Fauna Svecica*[\[+\]](#) (1746) Linnaeus had to defend himself. In his *Summa dubiorum circa classes quadrupedum et amphibiorum*[\[+\]](#) (1743) Jacob Theodor Klein[\[+\]](#) reasonably denied that man could be called anthropomorph ("human-like") or *quadrupedia* ("four-footed"), and Linnaeus changed the terms *Quadrupedia* to *Mammalia* and *Anthropomorpha* to *Primates* in *Systema naturae* of 1758. Linnaeus divides *Homo sapiens* into five races. See G. Broberg, *Homo sapiens L. Studier i Carl von Linnés naturuppfattning och människolära*[\[+\]](#), 153-253. For *nosce te ipsum* ("know thyself") as a criterion to separate genera, see esp. 282-286, and G. Broberg, "Homo sapiens. Linnaeus's classification of man"[\[+\]](#), 156-194.
8. I.e., the Zoo of Empress Elisabet[\[+\]](#).
9. Linnaeus, *Dissertatio botanica de Anandria*[\[+\]](#).

Bref och skrivelser af och till Carl von Linné

Anteckningar vid läsning av de 6 banden utgivna 1907 av TH. M. Fries

Gudrun Sandén har först läst allt och markerat sådant som är av lokalt/personligt intresse år 2007.

Fil D:\Biografier-Personer\Linné\Anteckningar Bref.doc Pärm 34:2

Del I

Innehåll. Skrivelser till

Kungl. Maj:t	1.
Cancellie-Collegium	14.
Cammar-Collegium	18.
Rikens Ständers utskott och deputationer	23.
Uppsala universitets kanslerer	38.
Consistorium academicum i Uppsala	110.
Medicinska fakulteten i Uppsala	242.
t Kollegium medicum	246.
Svea hofrätt	265.
Bibel-Commissioner	273.
Domkapitlet i Växjö	278.
Domkapitlet i Hernösand	293.
Landshöfdinge-ämbetet i Uppsala län	295.
Rådstufvurätten i Uppsala	304.
Vetenskaps-Societeten i Uppsala	306.

[Förord]

Utgifvande af en Liuneansk brefsamling, omfattande ett urval af de såväl af honom själf, som hans in- och utländska korrespondenter skrifna brefven, har länge utgjort ett önskningsmål, enär man därigenom blefve satt i tillfälle att vinna en vidgad kännedom om hans egen personlighet och hans rastlösa verksamhet på olika områden samt om de förhållanden, hvarunder han lefde och verkade. Därjämte kunde man ock erhålla en klarare och säkrare uppfattning af det friska lif, som då rådde på vetenskapliga, särskildt naturhistoriska, områden samt af det betydande, i många afseenden dominerande inflytande, han därvid utöfvade. Förtjänstfulla ansatser till utgifvande af en sådan brefsamling hafva ock blifvit gjorda, men dels de med ett sådant företag förknippade ekonomiska uppoffringarne, dels de betydande svårigheterna vid uppletande och samlande af de numera öfver snart sagdt hela världen spridda Linnebrefven hafva lagt hinder i vägen för dylika företags fullbordande. Däremot hafva såväl i Sverige som framför allt i utlandet talrika smärre publikationer sett dagen, i det att dels enstaka bref blifvit aftryckta i en mängd tidningar, tidskrifter, biografier och lärda samfunds handlingar, dels Linnes korrespondens med enskilda utländska vetenskapsmän blifvit offentliggjord i särskildt tryckta afhandlingar. Största delen af brefven, både af och till honom, ligger dock ännu opublicerad i in- och utländska arkiv och bibliotek eller hos enskilda personer.

Bland de sätt, livarpå 200-års-dagen af Linnes födelse kunde värdigt firas, ansåg Uppsala universitets större konsistorium äfven borde vara utgifvande af en omfattande Linnebreffsamling, hvarför det ock hos Kgl. Maj:t gjorde hemställan om att till 1906 års Riksdag proposition måtte aflåtas om beviljande af härför nödiga medel. Så skedde äfven, och utan diskussion beviljade Riksdagens båda kamrar enhälligt hvad sålunda begärts. Uppsala universitet, som sålunda fått sin uttalade önskan och förhoppning uppfylld, lemnade sedan undertecknad i

uppdrag att ombesörja utgifvandet, äfvensom att, där så syntes behöfligt. tillfoga upplysande noter.

Att jag vid fullgörande af detta hedrande och ansvarsfulla förtroende-uppdrag skall gå till väga med den största pietet, torde vara öfverflödigt att försäkra, men däremot må det tillåtas att framhålla en del svårigheter, som mött, och de sätt, hvarpå jag trots desamma kunna undanrödjas.

Redan valet af hvad i samlingen bör intagas är egnadt att uppväcka tvekan och villrådighet, och goda grunder kunna för visso anföras för olika meningar härutinnan. Efter moget öfvervägande har jag emellertid funnit det vara nödvändigt, att man ej inskränker sig till bref i detta ords alldagliga bemärkelse, utan att därtill böra fogas skrivelser och inlagor till offentliga myndigheter och vetenskapliga samfund. Detta synes vara så mycket mera berättigadt, som för Linne själf ej förefanns någon bestämd gräns mellan privata bref och officiella »memorial» ; ej sällan afbrytes t. ex. i skrivelser till Vetenskaps-akademien den officiella stilen helt oförmodadt af fullkomligt privata meddelanden till dess sekreterare o. s. v. Dessutom lemna de officiella skrivelserna, hvilka — med mycket få undantag — hittills ej blifvit publicerade, utan legat gömda och glömda i arkiv och andra dokumentsamlingar, i flera afseenden värdefulla upplysningar och låta oss få en inblick i dåtida förhållanden, särskildt vid Upsala universitet.

Äfven med den sålunda gjorda begränsningen äro svårigheterna ej fullt undanröjda. Bland Upsala Consistorii academici Acta finnas nämligen jämte de af Linne egenhändigt skrifna eller af andra renskrifna, men af honom undertecknade inlagorna, åt hvilka han gifvit öfverskriften vördsamt memorial» e. d., många andra, som visserligen ej äro försedda med, men fullt lika väl förtjänta af en sådan benämning. På grund häraf har det ansetts berättigadt att i samlingen intaga alla i ett eller annat afseende anmärkningsvärda inlagor, anföranden m. m., som där anträffats sådana de af Linne nedskrifvits eller dikterats. Däremot har utlemnats allt, som är bekant endast genom akademisekreterarens referat af Linnes yttranden, äfven fastän säkerligen i många fall dennes lemnade koncept blifvit ordagrant återgifna.

Än vidare har det ansetts lämpligt att här intaga en del skrivelser och utlåtanden, som blifvit afgifna i Medicinska fakultetens namn. Skälet härtill är, att Linne från sitt tillträde till professuren (1741) ända till midten af Juni 1758 i själfva verket äfven tjänstgjorde såsom fakultetens notarie, förde alla protokoll samt författade — med mycket få undantag — alla därifrån utgående skrivelser och utlåtanden, hvilka ock äro fullständiga uttryck af hans tankar och åsigtter. Först efteråt inträdde ett annat förhållande, i det den hans embetsbroder, som var dekanus, fullgjorde en notaries skyldigheter. Endast sådana skrivelser, som efter 1758 aflåtits under de halfår, då han var dekanus och som med all säkerhet eller sannolikhet flutit ur hans penna, hafva därför här erhållit plats.

Vid återgifvande af livad Linne skrifvit har det ansetts ej blot) berättigadt, utan rent af nödvändigt att behålla det af honom själf använda stafningsättet med dess ofta förekommande, lätt i ögonen fallande inkonsequenser. All modernisering har därför samvetsgrannt undvikits. Endast i de fall, då uppenbar felskrifning egt rum (t. ex. då samma ord upprepats), har rättelse ansetts tillåtlig; likaledes då i brådskan ä, ä, ö och t fått utseende af a, o, l o. s. v. Uppenbarligen öfverhoppade ord hafva tillsatts inom klammer. Skiljetecken har Linne ofta försummat att använda ; sådana hafva tillsatts, då det för sammanhanget ansetts behöfligt. Då däremot sådana af honom blifvit utsatta, hafva de bibehållits, äfven då det strider mot nu gällande regler.

Upsala i Maj 1907.

TH. M. FRIES.

Ett urval brev

Linnés experiment med pärlmusslan – framställning av odlade pärlor

3. KONGL. CAMMAR-COLLEGIUM. 7.

Högwälborne Herr Grefwe, President &c. &c.

Eder Excellence och högloft. Kongl. Dammar Collegium har benäget af den 19 Januarii sidstl. med mig communicerat en vid namn Hedenbergs ansökning 1), at i Riket och besynnerligen i Åbo och Biörneborgs Lähn få idka Perlefiskerie, hwilken konst han i China skolat lärdt, samt tillika täckts öfwersända de för honom giorda frågor om Perle Musslornas art och natur, med hans derpå gifne Swar, till utrönande, huruvida förenämnde Hedenberg skaffat sig tillräckelig insigt, hwaröfwer Eders Excellence åstundar min ödmukaste utlåtelse, den iag härmed så oförripeligen, som vördsammast aflämnar.

Jag undrade länge at Perlor månne vara så främmande till sin generation, hållt då iag såg de som veoro hema i Naturkunnigbeten och sökt beskrifva deras framalstrande want så skiljacktiga i meningarne, at man hos dem ingen redighet kunnat ernå, intill dess iag sielf år 1732 kom till det namnkunniga Purkiaurs Perlefiske i Lühleå Lappmarck 2), der jag uppehölt mig ett par dagar at fiska Perlor med Bönder, då iag blef varse, huruledes Perlorne genererades innan på skahlet, och huruledes någon Matsk merendels varit ordsaken till första ämnet; iag begynte då först at speculera, huruledes man med konst måtte kunna imitera Naturen, hwarföre ing ock anstält sedermera åtskilliga försök och förundrat, huru en sa simpel sak kunnat så länge fördölja sig för den curieuse menniskan, sedan lusen satt så högt pris på sådant i sig sielf ringa värde.

Alla Musslor kunna bära Perlor både genom natur och konst, och hwad angår vara Musslor, så äro de stora och hos oss under (*s.19*) namn af Perlemusslor allment bekanta der till de tienligaste, hwilka finnas i de mästa och största strömmar i Sverige, hälst uti forssarne, at iag icke twiflar med mindre sådan Perleplantering här mycket lyckeligen kunde anställas.

Jag har läsit i Resebeskrifningarne öfwer China, och som redan mer än för 15 år sedan af trycket utkommit, hurusom Chineserne, hwilcka i åtskilliga måhl öfwerträffa Europeerna at imitera Naturen, hafwa påfunnit at med konst förmå Musslorne till at frambringa perlor, ty är mycket möijeligt, at förenämnde Hedenberg haft tillfälle i China at se perleplantering och lärdt den konsten, som i sig sielf är ganska simpel.

Den som läs förenämnde beskrifningar och något litet förstår sig på naturen af musslor, kan intet annat, än lära konsten, om han gifwer sig tid at något litet experimentera, hwarföre iag icke ser ordsaken, at mer bemälte Hedenberg uti sine swar till Högloft. Kongl. Collegium behöfwer hålla en konst, som redan så godt som tydeligen är beskrefwen, hemlig, och jag undrar nogsam, hwarföre icke andra Europeiska nationer redan stält i verket Perleplantering på sina orter.

Musslorna prxpareras till perlor i China på 2:ne handa sätt; det ena skier, då corpus till Perlan på inre sidan häfftas, det andra, då skahlet genomborgs och corpus inträdes samt häfftas med tutanego Sjelfwa corpus brukas hos Chineserna af 2:ne handa slag: antingen af en solid swärfwad skahlglob, eller ock af dess miöhl, som blifwit coagulerat med safften af bladen på Cheta kong-lao⁴ etc.

Sedan iag skaffat mig någorlunda kundskap om Perlors productionen, har iag hållit det hemligt och förnögt nig sielf af det som ett curieust experiment i naturen, utan at uptäcka det för någon dödlig. Jag har wäl offta tänckt ingifwa det i `Vetenskaps Academien eller ock framställa det i en publique Disputation, men då iag på andra sidan ansedt saken har iag detta aldeles å sido satt, som iag hållit för betänkeligit at med curieusitet skada många och besynnerligen mitt fädernesland; ty om denna konsten skulle allmänt blifwa bekant och werekställd, skulle ofehlbart åtskillige lida, ty iag kan intet annat se, än at Perlor redan i fäderneslandet, såsom ett redbart Capita], nu för tiden stiga till några tunnor guld, hwilcka

derigenom aldeles kunnat mista sitt pris; iag har ock sedt förut, at, om Perleplanteringen skulle allmänt hos oss anställas, kunde hon icke länge hållas döljd, förrän våra grannar i Norige, (s.20) Ryssland och Sibirien, som äga ömrogare förråd på Perlemusslor, så aldeles deruti kunde öfwerwinna oss i myckenheten, ja äfwen Nationerna, som bo i Södra Europa, och hafwa en myckenhet af stora och skiöna Skiölp, skulle kunna producera både flera och klarare perlor.

Af förenämde Hedenbergs svar kan iag tämmeligen inhämta. at han förstår välja stället på skahlen, der corpus bör fästas, utan at skada Muschelen, som öppnar skalet. och äfwen at få en rätt glans på Perlan; dock wore werdt at af honom fråga 1:o. huru stånga musslor en karl om dagen efter hans process kunde preparera till perlor, och altså huru många perlor hwar karl om året kunde oculera. 2:o. Huru många år fordras till en perlas mognad af någon viss storlek. 3:o. Om icke hans perlor blifwa något lättare, än de naturella. 4:o. Om han tänker lägga de impregnerade Musslor uti någon dam på Chinesiska sättet, och huru han tror sig det verkställa med våra perlemusslor, som icke trifwas utan i starkaste forssen. 5:o. Hwilket sätt at oculera perlor han lärdt i China. 6:o. Hwad han tänker at taga till at fästa och coagulera corpus till perlan. Finge iag tillfälle sielf at questionera namnen. kunde iag tryggare utlåta mig om hans capacitet.

Jag lämnar Eders Excellence och högloft. Kongl. Collegio sielf at öfwerwäga den politiska reflectionen om Perleplanteringen, såsom den är utom min cirkel, huru och på hwad sätt denna må anställas utan skada för fäderneslandet.

Jag för min dehl ser icke at denna konsten kan länge hållas döljd, sedan Hedenberg lärdt sättet, och hwar och en som reser till China kan lära det samma, ja, och utur tryckte Böcker inhämta måst hela processen, så at om Sverige ej begynner, kunde lätt hända, at Utlänningar begynte till vår större skada; eller ock om det vore rådeligit at straxt på en gång begynna Perleplanteringen öfwer hela Sverige, hwar som hälst Pärlemusslor finnas, at vår nation kunde vrinna första priset; samt ändteligen om det wore möijeligit hålla en sådan konst hemlig för Utlänningar, som ofehlbart antingen genom läsande af Reseheskrifningar eller genom det de kunde förmå någon, som warit brukad wid perleplanteringen hos oss, komma till sig och genom vårt arbete fingo öppna ögon och sökte på all sätt at få dehla vinsten med oss, till dess perlorna äntel. kommo i det wanpris. att de sedermera föga acktades. (s. 21)

Om Eders Excellence och Kongl. Collegium finna för godt at werckställa perleplanteringen, tyckes merbemälte Hedenberg tienligast kunna antagas till läromästare för dem, som sådant komma at i wercket ställa, hälst som han ofelbart lärdt några korta handgrepp i China, der detta arbete är längst brukadt, och han derigenom kunde upmuntras för sin upmärksamhet, då lian derigenoui gagnade sitt fädernesland. förblifwer .ffc.

Upsala d. :25 Jan. 1751.

Carl Linnaeus.

Originalt. tillhörigt hammarkollegium. blef antagligen förstördt genom 1802 års brand; afskrift finnes i Riksarkivet bland samma kollegiets skrivelser till Kgl. Maj:t.

Fotnoter:

1) Till Kgl. Maj:t inlenmades den d. 14 Jan. 1751 en skrifvelse af FRIEDR. HEDENBERG, hvari denne anhöll att erhålla inseende öfver pärlfiskerierna och skogarne i Åbo och Björneborgs län. Denna skrifvelse remitterades samma dag till Cammar-Collegium, som från sökanden infortrade svar på en hel mängd frågor »angående Pärlemuslors Lefnadsart och Natur», hvilka svar redan d. 16 s. m. afgåfvos. Samtliga handlingarne öfversändes därpå till LINNE, hvilken skyndade att till Presidenten Grefve C. F. PIPER öfversända ofvanstaende bref. De däri framställda frågorna meddelades därefter HEDENBERG, hvilkens svar därå dock blefvo ganska knapphändig och förbehållsamma; särskildt på sjätte frågan ville han alls icke svara, »hälst jag», säger han, » wid min återkomst från China hade den nåden att göra min undersäteliga upwaktning för Theras Kongel. Maj:ter på Carlberg uti en Chinesisk habit, då jag blef benådad med tillstånd få framföra en ganska widlöftig Relation om China och min resa».

Dessa hans senare svar hlefvo öfversända till LINNÉ, hvarpå följde dennes till Sekreteraren i Cammar-Collegium OLOF LINDBERG ställda bref, som i det följande meddelas.

2) Pärlmusslan (*Mya margaritifera*) förekom under 16- och början af 17-hundratalet flerestädes inom Sverige i sådan myckenhet, att indräktigt pärlfiske där bedrefs; särskildt voro, såsom OL. RUDBECK D. Y. uppgifver, flera af de norrländska floderna »mycket rika af wackra sköna pärlor», delvis »hafwandes ett så kosteligt watn, att de wäl kunna trutza och de aldra bästa orientaliska, ja och dem öfvergå». I största omfattning synes dylikt pärlfiske hafva egt rum vid Purkijaur i Luleå lappmark, hvilken plats besöktes både af OL. RUDBECK D. Y. och LINNÉ. Genom sina där anställda iakttagelser kom den senare till den öfvertygelsen, att pärlorna voro en slags sjuklig bildning, uppkommen genom aflagring kring ett främmande, inkommet föremål, under det att RUDBECK trodde sig finna, att »pärlorna födas utaf sielfwa skaln, ifrån hwilka de genom mogenhet falla och lössna såsom nötter från sitt fnas»; de äro nämligen »lika såsom små. musselungar, hwilka, när de fallit ifrån de större och få ligga på siöbotn, småningom mer och mer tilltaga, till des de äntelig spricka i tvenne delar och blifwa sedan såsom de, af hwilka de äro komna».

3) »Tuttanego» eller *metallum album stanneum* »är en ganska skör hwit metall och tilredes af 2 delar Tenn mot 1 del Vismut sammansmälte» (J. G. WALLERIUS, Mineralriket s. 464).

4) Osäkert är, hvilken växt härmed menas.

.....

8. Högachtad Herr Secreterare.

För gunstig Communication af Hedenbergs swar tackar jag öfwermåttan. Det tyckes på alt att han förstår saken, fast han håller henne mycket hemlig. Jag förstår sielf intet att gå in uti Politiska Reflexionen, om Pärleplanteringen är nyttig eller skadelig för Riket. Men thet tycker jag att om han skall begynna i Finland, borde tillika Pärleplanteringen anläggas öfwer hela Riket. Ty, all winsten winnes i konsten, och det blifwer aldrig många år fördoldt. Ty hwar och en som får en preaparerad musla i strömmen, eller kan fylla en arbetskarl, kan straxt lära en konst, som är den simplaste.

Jag kan intet utlåta mig widare, än att jag tycker på långt håll, att han förstår Chinesiska processen, den han dock håller på alt sätt hemlig. Men han borde obligeras att lära flere på en gång. Ty elliest får intet Riket i många år avancan deraf 1).

Påsten stränger mig i dag, att jag ej kan swara som jag borde till Kong. Collegium. förblifwer

Högachtad Herr Secreterarens
1751 1/29 hörsamme tienare
Upsala C. Linnaeus.

Afskrift i Riksarkivet bland Kammarkollegii skrivelser till Kgl. Maj:t.

1) Resultatet blef, att kollegiet d. 12 Febr. hos Kgl. Maj:t hemställde, att HEDENBERG skulle få ett årligt arfvode af 400 dir samt 200 dir »till arbetsmanskapets betalande», -- »till en början på försök och wissa år då beskaffenheten och nyttan här af så mycket bättre kan utrönas». Det visade sig emellertid, att HEDENBERG oakadt upprepade påminnelser ej på tillfredsställande sätt skötte sin befattning, hvarför han efter några års förlopp entledigades.

.....

Ur Carl von Linnés testamente

Sådant det presenteras i Uppsala universitets utgåva 1907 av

”Bref och skrivelser af och till Carl von Linné”

Första afdelningen del 1

Skrivelser till offentliga myndigheter och till

Kungl Vetenskaps societeten i Uppsala

10. Kungl. Svea Hofrätt, s. 267-272

Utgifna och med upplysande noter försedda

av

TH. M. Fries

Stockholm Aktiebolaget Ljus, 1907

UKF fick år 2007 överta volymerna 1-6 av Knut Sjöman, som förvärvat dem efter Sven Beckmans dödsbo. Den senare var en av grundarna till Stockholms-Näs hembygdsförening.

Man kan förmoda att Beckman förvärvat bokverket eftersom en av Linnés döttrar var gift med Kaptenen och Riddaren Bergencrantz boende på Asker i Stockholms-Näs socken. En gata i Kungsängen har namn efter Bergencrantz. Fadern till nämnda Bergencrantz hade varit gift med en dotter till Olof Rudbeck d.y.

Gudrun och Börje Sandén mars 2007

Finns på Upplands-Bro Kulturhistoriska Forsningsinstitutets hemsida

D:\&-PDF-Arkiv böcker artiklar\Linné_testament/e.doc/pdf

(s.267)

156. Caroli Linnæi Testamente.

Som åren tilltaga och krafterne aftaga, påminnes jag beställa om mitt hus och hålla mig färdig till afsked; Ty lemna jag härmed min yttersta vilja och Disposition öfwer min qwarlåtenskap, som följer: Min Son Professor CARL LINNÉ, som för min ringa förtjenst fått af Hans Kongl. Maj:t, på Rikens Ständers behjertande, efter mig hugna sig af den Profession jag beklädt, får intet deltaga uti något af mina fastigheter eller något deremot räknadt æquivalent; utan får han mitt Bibliotheqve. hvilket om han brukar, tillika med Professionen, så idogt, som jag i min tid gjort, har han långt mera att hugna sig af, än alla hans Systrar tillsammans; men hvad lösören i huset kunna finnas, däruti tager han lika lott med sina systrar, men ej dubbel.

Mina fyra döttrar få alla Fastigheterna, äfven Hubu, 2) att dela sig emellan.

Min Hustru. däräst hon ej ingår annat gifte, eller föryttrar mina lemnade Fastigheter, bebor, i sin lifstid, Hammarby, behåller åkren i Staden, Tomten med trädgården. och disponerar all ägendomen på Landet, dock så, att de gifte döttrarne få af henne årligen hwad Säfja af sig kastar öfwer Rustningen, på det Hon må hafwa hjelp af Bönderne wid Gårds bruk.

Men skulle min Hustru ingå annat gifte, bör hon ifrån sig lemna till Döttrarne alla Rusthållen och af Fastigheterna behålla allenast åkren i Upsala Stad och Frälsehemmanet i Edhy med Tomten i Staden. Mitt Herbarium. som är det största werlden sedt, säljes till den mästjudande för döttrarnes räkning, tillika med dertill hö- (s.268) rande Bibliotheqve, som äfwen står i Museo på Hammarby. Dock sågo jag hälst, att Upsala Academie det inlöste, ty den tid lærer näppeligen dagas, att den eljest winner en sådan sambling.

De andre Samblingarne af Naturalier, såsom Conchylier, Insecter, Stenar, får min Son behålla.

Detta har jag med wälbetänkt mod, då jag ännu eger helsan, uppsatt och förordnat uti Hammarby.

Carl Linné. (L. S.)

Sara Elisabeth Linné

Att ofwanstående skrifteliga Afhandling är gjord med sundt och fullt förstånd och af fri wilja intyga underskrefne, såsom till-kallade witnen. Upsala d. 30 Aug. 1776.

Johan Floderus. Joh. N. Hageman (L.S)

Efter den till Kongl. Maj:ts och Rikets Svea Hofrätt den 21 Maj 1778 in-gifta handlingen, af annan man renskrifven. — Ett annat, Professor T. TULLBERG tillhörigt exemplar företer, förutom några smärre afvikelser i stafningen, endast den olikheten, att under LINNÉS och hans hustrus namn finnes

hans adliga sigill, äfvensom under HAGEMANS namnteckning dennes sigill. LINNÉS handstil vittnar om höggradig förslappning. — Sedermera, efter fadrens död, har sonen därunder tillskrifvit:
 »Med förbehåld af surrogat af min K. Moders försålda ärfta Fastighet, ärkänner iag detta Testamente, som försäkras.

Ups. d. 15 Octobr. 1778.
 Carl von Linne.»

Jfr för öfrigt E. ÄHRLING, Carl von Linnés svenska arbeten II s. 102 - 4.

1) För detta testamente ligger till grund ett äldre, som är skrifvet af LINNÉ själf och hvaraf en afskrift nu eges af Professor T. TULLBERG. Vid jämförelse dem emellan visa sig följande olikheter:

I slutet af andra stycket efter ordet dubbel är tillagdt: »Men mina döttrar få Linkläderne och Sängkläderne emot det Sonen får Bibliothequet.»

Tredje stycket har där följande lydelse: »Mina fyra döttrar lemna jag hwart sitt Rusthåld, således, at inkomsten af bägge Säfja-Rusthåld, sedan Rustningen om året är afdragen, delas dem emellan alt intil min hustrus död. Sedermera delas så, att Lisa Stina och Sophia få Säfja och Åkren i Staden, men Lovisa och Sara Stina Hammarby med dess augment.»

I sjätte stycket saknas orden om biblioteket i Hammarby-museet. Slutet har följande lydelse:

»Detta har jag med berådt mod, då jag ännu äger hällsan, uppsatt och förordnat uti Hammarby den 17:de Julii 1769.

Carl Linné
 Archiat. och Ridd.
 (L. S.)

(s. 269)

Jag ingår till alla delar med min K. Man uti reciproque Testamente. Hammarby d. 17 Julii 1769.

Sara Elisa Linne.
 (L. S.)

Att ofvanstående skrifteliga afhandling, hwars innehåll wi icke veta, är giord och författad med sundt och fullt förstånd och af fri vilja, intyga under-skrefne, såsom tillkallade vittnen.

Daniel Solander. (L. S.)

Joh. N. Hageman (L.S.)

Det finnes ännu ett annat, ännu äldre dokument, som kan betraktas som ett testamente och som är af följande lydelse:

Min yttersta wilja.

Min son har fått professionen, hwilken räntar, om han rätt skötes, intresse af 100000 dl:r kopp:mt. Herbarium är värdt 50000 dahl:r, Insecterna 10000 dahl:r. Amphibierna 10000 dahl:r. Stenarne 10000 dhl:r. Altså får han ingen del i mina fastigheter.

Mine Rusthåll disponeras af min Änka, så länge hon blir ogift, och efter Rustningen giwer hon de oförsörjde döttrar sin del därur. Men går hon uti annat gifte till sin olycka, som iag nog ser förut, så får hon ingen del uti dem, som iag köpt för de penningar iag genom natt arbetande på Böcker, på Collegier och Botanicerande allena förwärwat; utan niuter hon då sin egen åker i staden, och efter Lag del i alla meubler, Guld, Silwer, Penningar, och hwad hon har som sitt fäderne och möderne mäst innestående, som torde stiga till ansenligit.

Detta haver jag skrivit, medan iag ännu hade redig tanka och detta är min yttersta wilja, över hwilken den håller hand, som alltid bliwer qwar.

Såsom wittnen

Andreas Neander
 Phil. Mag. Rg. Ac. Ups. a. rat.*

Gabriel Elmgren
 Phil. Mag. & Med. Licent.

Intet datum finnes, men då ELMGREN, hwilken 1763 innehade kungligt stipendium såsom varande

LINNÉ'S amanuensis, blef licentiat den 2/5 1764 samt dog våren 1765, kan man här af finna god ledning vid bestämmande af tiden för nedskrifvandet. Egenhändig originalen finnes i Nationalmuseum; endast namnet egenhändigt.

* Med a. rat. afses säkerligen hans plats såsom akademi-bokhållare (amanuensis rationarii). Jfr ofvan sid. 148 och 181.

(270)

2) Hubu = Hubby. Se ofvan sid. 11.

3) Till testamentet af den 30/8 1776 ansågs kort därefter nödigt att foga nya bestämmelser, hvilka dock ej blefvo till Hofrätten inlemnade. Redan förr hade LINNÉ och hans hustru varit betänkta härpå, såsom framgår af en af honom egenhändigt skriven, dock ej avslutad skrift, hvori han i synnerligen skarpa ordalag uttalar sig om »min Måg Capitainen wälborne H:r Carl Frid. Bergencrantz, som sedan han blifwit gift med min Dotter Lisa Stina Linné. och med henne aflat twänne barn, af hwilka Sara Lisa ännu lefwer, hafwer ingått ett närmare förtroende med sin piga Maja, en allmänt beryktad kona». Under den tiden, då han bodde i Roslagen och »skulle långa tiderne bewista Conseillen i stockholm, lämnade han sin ächte hustru på landet», och »lefde och hushållade allena» med sagda Maja, som »han ock lätt kalla jungfru». Liknande var förhållandet under några år, som han tillbragte i Finland såsom »General Ehrenswerds secreter»; wid återkomsten därifrån dröjde han i Stockholm, »sa att han ej gaf sig mer än en enda dags tid att se sin hustru hos oss, utan skyndade sig» med sin Maja, som då var »fluks hafwandes», »upp till Westerbotten, dit han sökt transport». — »Under Capitainens warelse på en dag hos sin Fru, i mitt hus, tillböd jag genom hans hustru att betala hans skuld, om han ville lämna konan, det han doch icke wille ingå. Han lofwade att willia i denna winter afhämta sin fru up till sitt boställe i Westerbotn, men det doch lämnat; med mera. Af sådant H. Capitainens infama upförande mot sin trogna Fru, har hon redan af sorg fått en sådan knäck på sin hälsa, att hennes dagar blifwa få och hon måste dö ifrån sin dotter, då jag ock lätteligen ser förut, att Capitainen, som är illa educerad och utan. honeur, warder tagande sin ... Maja till hustru, och kan väl ske, att hans ächte dotter kan dö bort, hwaraf skulle ske, att den arfwelott hon kume winna i vårt hus» skulle tillfalla den föraktliga kvinna, som blifwit hans andra hustru. Till förekommande här af ville han »giöra och taga härmed fölliande författning», hvilken visserligen då ej nedskrefs, men som säkerligen i allt väsentligt afspeglas i följande, senare uppsatta dokument:

Wid eftersinnande af begges vår swaga hälsa, som efter Naturens lag, uti denne vår höga ålder, oss om vår förestående dödeliga afgang på minner, har oss ej heller kunnat undfalla den kallsinnighet, hwarmed vår måg, Herr Capitainen och Riddaren BERGENCRANTZ, desse senare åren, emot all vår förmodan, bemött sin Hustru, vår kjära dotter Fru ELISABETH CHRISTINA VON LINNÉ; hwaraf händt, att han icke allenast i så måtto henne öfwergifwit, att hon, tillika med hennes lilla dotter, blifwit uti sine Föräldrars hus lemnad, utan att Herr Capitainen på flere års tid oss witterligen henne efterfrågat, mindre om hennes utkomst och det mera, fogadt ringaste anstalt, och ännu mindre om sin egen lilla dotters education och uppfostran, wisat sig i någon måtto angelägen; utan äfwen, att under den tid Herr Capitainen gemensamma Boet sjelf förestådt, detsamma genom hans wårdslösande blifwit utblottadt och skingradt, samt Herr Capitainen sjelf uti torftighet bragt. Och som Wi af detta Herr Capitainens uppförande, sammanlagdt med de flere prof wi öfwerflödig äga, uppå hans mindre regelbundna uppförande emot sin Hustru och dotter, beklageligen icke kunna hemta den öfwertygelse, att han framdeles sig ändrar och som en hederlig Man och far ägnar och anstår, will sitt förhållande framdeles bättra, utan wi twert om deraf blifwit öfwertygade, att denne hans owilja måtte som hit intills ju längre dess mera ökas och tilltaga, hwarigenom kan hända, som ock ofelbart händer, att då Wi endera eller begge med döden afgå, den Ägendom, som då efter oss bemälta vår kjära dotter tillfaller, blifwer af Herr Capitainen tillgripen och på enahanda sätt, som förut skedt är, skingrad och förstörd; Altså och på det vår kjära dotter genom en så olyckelig händelse icke måtte blifwa försatt utom tillstånd, att sig och sin lilla dotter i framtiden föda och försörja; hafwa wi, som alt det vi äga oss sjelfwe förwärfwat, och således efter vårt godtycko derom kunna förordna, härmedelst welat antaga, som wi ock härigenom besluta och förordna, att uti den ägendom, våre sig löst eller fast, som antingen efter enderas eller begges vår död, mer bemälte vår kjära dotter ELISABETH CHRISTINA VON LINNÉ, enligt detta vårt beslut, i likhet och emot hennes Syskons lotter tillfaller, skall hennes man Herr Capitainen BERGENCRANTZ icke äga någon andel, eller under hwad slags förewändning det wara må, äga dermed befattning; utan skall samma

ägendom, såsom vår kjära dotter dotter, Fröken SARA ELISABETH BERGENCRANTZ härmedelst och i kraft af denne vår disposition, efter sin Moders dödeliga frånfälle osöndrad tillhörig, af hennes Moder, vår kjära dotter, emottagas, och till hennes bärgning och utkomst så länge hon lefwer, utan tillhjälp af mannen, efter godtycko disponeras och vårdas : dragandes vi till våra öfrige kjära barn det billiga förtroende, såsom Wi ock dem samtelige härigenom förbinda, att till deras Systems bibehållande wid detta Förordnande, wara henne på alt sätt behjelpelige och så widt hos hwar och en står, dertill bidra; Och hafwa Wi med sundt förnuft och af fri wilja detta beslutadt, som skedde i nedanstående wittnens närwaro, af Hammarhy den 4:de Augusti 1776.

Carl Linné.

Sara Elisa Linne.

Såsom tillkallade vittnen
Er. Hesselgren. Joh. Floderus.

Efter LINNÉS död infann sig mågen för att få dela arvet; om hans beteende därvid kan man få en föreställning af den yngre LINNÉS yttrande i bref till ABR. BÄCK. 1 Juli 1778 skrifver han t. ex.: »Min Svåger Bergencrantz sysselsätter Sterbhuset med processer och ledsamheter, sviter af Dispositionen:(s.272)

han har lagt in hos Landshöfdingen och begärt ut sin hustru, som intet vill flytta till honom, och tillika klandrar både disposition och Testamente.» På en afskrift af bouppteckningen, som tillställts B., har denne gjort åtskilliga »Remarques». Där bestrider han lagligheten i tillvägagåendet, t. ex. att »la Värdering n'est pas executée selon Ärf. B. 9 Cap. 1 § par des Goda män». Han klandrar »houppteckningens olagighet i anseende till samlingarne, som ej blifwit specificerade eller värderade i brist af Värderingsmän. som ej varit tillstädes kallade enl:t. Lag» o. s. v. Dessutom påstår han, att i bouppteckningen åtskilliga boets tillhörigheter saknas. »Les pieces d'or, tabatiere, montre, collier n'y sont pas rnarques. Point de chemises, ni boutons d'or de chemises, ni bas, ni bonnets, ni tours de cou, ni peruques, ni pantoufles, ni mouchoirs ne sont contes. Ni la Tapisserie dans les chambres. Ni la Tube dont je fis present au defunt, le microscope, Knäbands spennen». Det hade »bort uptagas hwad Arch. Linne ägt såsom proprie Ägendom uti Botaniska Trägården, diur, foglar m. ni.» O. s. v.

(Förord del 2)

Skrivelser till och från Vetenskapsakademien

Härmed framlägges för allmänheten en så fullständig samling af LINNÉ'S skrivelser och bref till Svenska Vetenskaps-akademien och dess sekreterare P. Elvius och P. W. WARGENTIN, som det varit utgifvaren möjligt att sammanbringa. Det behöfves endast en flyktig blick för att finna, att innehållet är af mycket vexlande art, nämligen dels till akademien ställda, mera officiella »memorial» och utlåtanden, dels fullkomligt privata, endast för sekreteraren afsedda meddelanden. Det kunde därför anses varit lämpligt, att de fördelats i tvenne serier, så att de officiella utgjort ett från de privata afskildt helt. Så har dock ej i det följande förfarits, utan begge slagen hafva med hvarandra förenats och — med hägra få undantag — kronologiskt ordnats.

Ett annat förfaringssätt har befunnits omöjligt att genomföra. Enhvar kan nämligen lätt öfvertyga sig därom, att mycket ofta bref, som enligt utan- och öfverskriften äro ställda till Akademien, helt och hållet eller till väsentlig del äro af privat natur, under det att tvärtom andra, som bära sekreterarens adress, uppenbarligen varit afsedda att meddelas Akademien, samt ofta utgöra officiella svar lä till LINNÉ ställda frågor. Då dessa det oaktadt adresserats till sekreteraren personligen, så har detta skett i full öfverensstämmelse med kap. IV § 5 i Kongl. Maj:ts Nådigste stadfästelse på Svenska Vetenskaps-Akademiens Grund-Reglor, gifven den 31 Mars 1741, där det stadgas, att :»,på de bref, som till Akademien försändas, ställes utanskriften till Secreteraren, hvilken dem ock i Akademiens namn besvarar». Och då LINNÉ i flera bref, hvilkas utanskrift han försett med beteckningen » frijbr., — en rättighet, som han egde såsom sekreterare i Vetenskaps-societeten i Upsala och hvarpå han satte stort värde — äfven införde åtskilligt af rent privat natur, så handlade han säkerligen i öfverensstämmelse med en dåtida åsigt, att sådant var tillåtligt, om blott brefvet hufvudsakligen handlade om vetenskapliga spörsmål.

Det torde anses vara en själfklar sak, att man i Vetenskaps-akademiens bibliotek eller arkiv har att finna samtliga till densamma och dess sekreterare adresserade bref och skrivelser. Så är dock ingalunda förhållandet. Det är ej nog med att en originalskrifvelse (n. 2SS) numera finnes i Kungl. Biblioteket, att två originalbref (n. 319 och 333) tillhöra Linnean Society i London och att ett (n. 219) endast därigenom bevarats åt efterverlden, att ett utdrag därur införts i L. SaLVII lärda Tidningar för 1746, utan det framgår äfven uppenbart af Akademiens protokoll samt yttranden i bref, att en icke ringa mängd skrivelser ej tillvaratagits, utan snart blifvit förstörda. Särskildt gäller detta om de rörande till LINNÉ remitterade uppsatser afgifna yttrandena; ej sällan skref han dylika på själfva uppsats-manuskripten, och antagligt är därför, att de delade dessas öde att förstöras, sedan de blifvit kasserade eller till trycket befordrade. Endast ett fåtal sådana afhandlings-manuskript finnas nu i behåll, och LINNÉ'S omdöme om desamma har därigenom nu kunnat här meddelas.

Huru beklagligt detta förhållande än måste anses vara, så är det ännu beklagligare, att en mängd originalbref vida senare från Akademiens bibliotek försvunnit. I förteckningen öfver den stora, alfabetiskt ordnade samling af bref, som WARGENTIN under sin sekreteraretid mottagit och som eges af sagda bibliotek, uppgifves nämligen, att ej mindre än 95 från LINNÉ D. Ä. skola däri förefinnas. I själfva verket finnes dock numer icke ett enda, och i förteckningen står med blyerts tillskrifvet: »saknas». När och af hvilken denna anteckning blifvit gjord, har ej kunnat utletas. Så mycket är dock säkert, att deras försvinnande egt rum för flera decennier sedan: de sagnades nämligen redan, då E. ÄHRLING för omkring 40 år sedan började sina LINNÉ - forskningar och därvid äfven anlidade manuskripten i Akademiens bibliotek.

Alldeles förlorade äro dock ej samtliga dessa LINNÉ-bref, ty såsom ÄHRLING i sin 1885 utgifna skrift: Carl von Linnés brefreflexion uppgifver, hafva ej mindre än omkring 80 nu i original okända blifvit af B. BERGIUS fullständigt eller delvis afskrifna; flertalet af dessa ha säkerligen af WARGENTIN stälts till hans förfogande. Dessa finnas i vol. IX—XIX af den stora

samlingen af afskrifter, som genom B. BERGII testamente tillfallit Vetenskaps-akademien. Naturligtvis ega de ett mycket stort värde, och detta förhöjes än mer därigenom, att de, såsom brodern P. J. BERGIUS intygar, »är alla afskrifna med hans egen hand, merendels ifrån själva originalerne, med hans vanliga accuratesse och granlagenhet, så at Auctoreernes egenhändiga Orthographie altid finnes bibehållen». Liknande vitsord förekommer ock i Akademiens protokoll.

Antalet af Linneanska bref och skrivelser, som i afskrifter finnas i de Bergianska volymerna, uppgår till icke mindre än 177, hvadan, äfven om alla de bortkomna 95 brefven till WARGENTIN blifvit afskrifna -- hvilket dock ej är fallet -- det skulle återstå ett antal af omkring 80, hvilka borde finnas bland Akademiens öfriga samlingar af Linneanska manuskript. Dessa äro eller hafva varit af tre slag, nämligen 1) skrivelser, som egentligen höra till arkivhandlingarne (bilagor till protokollen), 2) en samling af 90 kronologiskt ordnade, oinhundna bref, samt 3) volymerna III och IV af en inbunden brefsamling. De i 1) och 2) befintliga hafva samtliga i det följande meddelats efter originalen.

Hvad åter 3) angör, så eger ett både oförklarligt och oroande förhållande rum. Uppenbart är, att sagda volymer, hvilka tillsammans innehöllo 175 bref från LINNÉ till Akademien eller dess sekreterare*), funnos i biblioteket, då ÄHRLJNG på medlet af 1870-talet afskref dem alla, liksom ock då han i företalet till del I af *Carl von Linnés Svenska arbeten i urval och med noter utgifna* i Oktober 1879 uttalar sin tacksamhet till Professor G. LINDSTRÖM, för att denne »med de i K. Vet. Akad:s bibliotek befintliga originalen och kopiorna jemfört korrekturet». Mindre säkert är, att de ock funnos där 1885, då ÄHRLING utgaf skriften: *Carl von Linnés brefvexling*, emedan han, bosatt i Arboga, vid dess sammanskrifvande antagligen anlitate endast sina förut gjorda anteckningar.

Stor och oangenäm blef därför undertecknads öfverraskning, då han i och för utgifvande af denna del ville jämföra originalen med de Ährlingska afskrifterna, hvilka senare förut varit för honom tillräckliga. Det befanns nämligen då, att de nämnda volymerna III och IV ej kunde anträffas, och de mest energiska efterspaningar hafva älven sedan varit resultatlösa. Liknande är ock förhållandet med vol. I och II, om hvilka man ej ens vet, hvad de innehöllo ; måhända har det varit den del af brefven från LINNÉ till A. BÄCK, hvilka finnas i behåll och visa otvetydiga spår af att en gång varit sammanbundna, men senare separerats. Kanske hafva volymerna III och IV på liknande sätt behandlats i och för ett tilltänkt sammanordnande af deras bref med de öfriga, ännu löst liggande. Att de blifvit stulna eller förstörda, är föga troligt, hvadan det är att hoppas, att då Vetenskaps-akademiens bibliotek engång flyttats från den nuvarande trånga lokalen, hvilken försvårar eller omöjliggör ett fullständigt ordnande och effektivt efterspanande, de skola anträffas bland de nu hoppackade och delvis oordnade massorna af böcker och manuskript.

Samtliga dessa nu saknade bref hafva dock i det följande kunnat publiceras, tack vare den lyckliga omständigheten, att, såsom redan blifvit nämndt, af ÄHRLING tagits — med bevarande af det Linneanska stafningssättet — noggranna afskrifter, livilka jämte alla andra af honom gjorda Linneanska anteckningar inköpts af Vetenskaps-akademien. Många af dem finnas ock i B. BERGII ofvan omtalade afskriftssamling. Öfverensstämmelsen mellan dessa båda afskrifter är nästan fullständig, dock med undan-

*) Den ena delen innehöll dessutom 36 till P. OSBECK. 11 till J. O. WAHLBOM. 26 till C. A. CLERCK, 6 till P. J. BERGIUS. 1 till A. GERINGIUS. 1 till STRUSSENFELT m.m

tag af att ÄHRLINGS någongång äro fullständigare. I det följande har än den ena, än den andra afskriften återgifvits, allteftersom företräde syntts böra tillerkännas endera. I ett fåtal fall har det ansetts lämpligt att anlita dem båda.

Vid återgifvande af LINNÉS manuskript hafva följts samma grundsatser, som angifvits i

förordet till den första delen. Bekännas måste dock, att genom förbiseende någon gång stor begynnelse-bokstaf blifvit använd i ord, som börja ny mening, fastän — såsom han ej sällan gjorde och hvaröfver C. G. TESSIN skämtade (se bref. 24 not. 1) — där begagnats liten. Särskildt gäller detta ordet *jag*, som han i de flesta fall skref med liten bokstaf, äfven då det stod främst i meningen.

Af det här meddelade har ÄHRLING i Carl von Linnés *Svenska arbeten i urval och med noter försedda* publicerat ej mindre än 191 bref och refererat innehållet i ytterligare några. Att dessa det oaktadt här omtryckts, torde af flera skäl befinnas befogadt. Dels är det nämligen önskligt, att då LINNÉS bref utgifvas, desamma samtliga blifva i ett och samma arbete sammanförda; dels bör det ursprungliga stafningssättet återgifvas och ingen modernisering däraf företagas, såsom ÄHRLING med begagnande af Svenska akademis nu alldeles antikverade tredje ordlista tillåtit sig, och ännu mera måste man afstå från att — såsom ock skett — söka h. o. d. förbättra texten genom ändrande och afhjälpande af de fel och svagheter, som uppkommit genom den brådska, hvarunder brefskrifningen uppenbarligen stundom egt rum. Härifrån har utgifvaren samvetsgrannt afhållit sig, blott inom [] inflickande uppenbarligen uteglömda ord.

Härtill kan vidare läggas, att ÄHRLING, säkerligen mycket mot sin vilja, fann sig nödsakad att utgallra ett ej ringa antal af de kända brefven. I motsats härtill har undertecknad, äfven med fara för klander, medtagit allt, som af honom anträffats, t. o. m. det skenbart ganska obetydliga. Detta har skett, emedan han af egen erfarenhet vet, huru vid första påseendet värdelösa smådetaljer efteråt kunna befinnas lemna värdefulla upplysningar eller fingervisningar.

Äfven med hänsyn till de bifogade noterna har en reproduktion af de förut tryckta brefven ansetts vara välbehöflig. Särskildt genom flitigt sökande i Vetenskaps-akademis protokoll och dokumentsamling har nämligen en tolkning af LINNÉS ord mångenstädes blifvit möjlig. Ännu fullständigare skulle belysningen af dunkla uttryck hafva blifvit, om tillgång funnits till ELVII och WARGENTINS bref till LINNÉ, men förunderligt nog saknas alla dessa i den Linnean Society nu tillhöriga rikhaltiga brefsamlingen. Antagligen hafva de alla kort efter LINNÉS död eller före samlingarnes öfversändande till England uttagits och till brefskrifvaren eller hans efterlevande återlemnats.

Till alla dem, som i ett eller annat afseende välvilligt bistått mig under denna dels redigerande och bland hvilka särskildt böra nämnas Professor T. TULLBERG, Bibliotekarierna AKSEL ANDERSSON och J. M. HULTH. Doktor C. FORSSTRAND samt Handlanden N. ROSÉN, frambäras mina uppriktiga tacksägelse.

Upsala i Juni 1908.

Th. M. FRIES.

Del II

(s.87)

230.

Odlade pärlor

Min Bror.

Salig erchiebiskop E. Bentzelius 1) hade en den största sambling om Perlefiskerier och dit tillhörande manuscripter. jag undrar hwar de tagit vägen? de woro nu rätt nyttige.

Academien lærer ej så snart wara i stånd att lämna det åstundade, som det nu åstundas.

Det lærer blifwa nödigt att någon skickas till att ett par månader ligga wid våra pärlfiskan, om man elljest skall inhämta något tillförliteligit.

Nogot har jag där om samblat i Lappland, 2) men ej tillräckeligt till all den nödwändighet, som här fodras. 3)

Hwad andra saken angår, så twifla ej om mig. nog går jag och jag går långt, få se om tillräckeligt.

Vale, min hiertans Bror. 4)

d. 12 Dec. 1746.

Eder Linneus.

Utanskrift:

Kongl. Wettenskaps
Academien
frijbr.

om pärlefiske Stockholm,.

Sigill (tvenne) IV; rödt lack.

Efter afskrift, gjord af E. ÄHRLINC.

Fotnoter:

1) ERIK BENZELIUS D. Y., född 1675, död 1743. Bibliotekarie i Upsala 1702--1723 och därunder (1710) den egentlige grundläggaren af Sveriges första vetenskapliga sällskap, Vetenskaps societeten i Upsala. Sedan teologie professor i Upsala samt biskop i Göteborg (1726) och i Linköping (1731), till hvars läroverks-bibliotek han testamenterade sitt rika bibliotek och handskriftsamlingar (s.88) Utnämndes 1742 till ärkebiskop, men hann aldrig tillträda denna plats. Har ansetts vara »en af Sveriges lärdaste män och bland skriftställare en af de utmärktaste fäderneslandet frambragt.»

2) Jfr LINNÉS Iter Lapponicum s. 162-164.

3) Förunderligt är, att LINNE här icke med ett ord antydde, att han själf var sysselsatt med artificiell pärlproduktion med begagnande af vanliga flodmusslor I Fyrisån. I bref till ALS. HALLEN. skrifver han nämligen den 13 September 1748, att han nu ändtligen kommit till klarhet med huru pärlor bildas i musslorna, och att han nu kunde åstadkomma, att enhvar pärlmussla. som han finge sin hand, efter 5 å 6 år skulle innehålla en ärtstor pärla.

4) Med anledning af detta bref beslöt Akademien den 20 December, att »härom kommer vidare at rådgöras», hvilket dock ej synes hafva skett.

(s.334)

427.

Min kiäraste Herre.

Mig är berättat att då Hans Maj:t hedrade Academien med sin höga närwarelse, Herr Grill ingifwit en observation om chinesernes sätt att producera pärlor; war gunstig och lätt mig få se detta. 1)

Hr Solanders moder 2), som ej fått mer än 3 bref af sin son, all den tid sedan han kom till Engeland, men intet sedan han hemkons från denna sin stora expedition, beklagar sig och [har] nu öfwersändt bref till honom, det jag öfwerskickat.

Jag förblifwer i grafwen

Upsala 1772 d. 28 Februarii

Min Herres trogne och lydige tienare Carl Linne.

jag såg i avisorne, att då kiölden war i Upsala 33 grader, war den i Stockholm 22 gr.; huru är detta möjligt?

Efter afskrift af B. BERGIUS (vol. XVII s. 699).

Fotnot

1) Vid sammanträdet den 5 Februari 1772 »upviste Herr Sandel et Mussleskal ifrån China med några Perlor, som tämmeligen likna äckta Perlor». Allt detta hade hemförts af Herr JOHAN ABRAHAM GRILL, som några år vistats därborta. — Sagde GRILL (född 1719, slutligen direktör vid Ostindiska kompaniet, död 1799) meddelade sedan i Vet. Akad:s Handlingar för 1772 s. 93—95 en Berättelse om Chinesernes sätt at eftergöra äkta Perlor, hvilket uppgafs »bestå däruti, at när Musslorne i början af sommaren krypa up i vattu-brynen och ligga gapande emot Solskenet, har man tilreds påträdda rader af 5 eller 6 Perlemors-perlor på hvardera, som med knutar på tråden äro afsöndrade, och släpper en rad af sådana perlor in i hvarje mussla. Med denna fångst sänker sig Musslan ned i vatnet. Året derefter uphämtas Musslorna, då, vid öppnandet, hvar och en af de inlagde Perlemors-perlorne finnes öfverdragen med en ny Perlehinna, som till utseende aldeles liknar äkta Perlor».

2) Se bref 297 not. 4. — Solanders föräldrar voro Prosten och Kyrkoherden i Piteå. CARL DANIEL SOLANDER och MAGDALENA BODSTADIA, dotter af häradshöfdingen i orten.

Del III

*(Förord del 3)***Brev till och från emskilda personer A - B**

Med denna del börjar utgifvandet af de icke officiella brefven till och från personer af svensk nationalitet, under det att öfriga dylika bref — nästan utan undantag skrifna på latin eller främmande lefvande språk -- komma att inrymmas i den andra afdelningen. Härvid hafva dock finnar sammanförts med svenskarne på den grund, att Sverige och Finland på LINNÉS tid voro förenade, samt att samtliga de i Finland bosatta brefskrifvarne voro af svensk börd. Vidare har det befunnits lämpligast att sammanföra och kronologiskt ordna brefven till och från hvarje korrespondent, hvadan en tudelning af enhvar af de tvenne afdelningarne undvikits.

Vid redaktionen af den nu föreliggande delen hafva samma regler följts, som i företalen till de tvenne förut publicerade delarne blifvit angifna. Framhållas må här blott, att under det att samtliga af LINNÉ skrifna bref — äfven de af, åtminstone skenbart, temligen obetydligt innehåll — fullständigt intagits, har en utgallring skett bland de till honom ställda, dock så att korta referat af de uteslutnas innehåll meddelats. Samtliga de af LINNE själf skrifna brefven äro tryckta med större stil samt de af andra personer med mindre; det med petitstil tryckta är författadt af undertecknad. -- Beträffande uppgifterna om de af LINNE använda sigillen hänvisas till delen II.

Brefven till LINNÉ befinna sig nu nästan utan undantag i London i Linnean Society's bibliotek, alfabetiskt ordnade samt inbundna i 16 digra folianter. Fastän jag under tvenne uppehåll i London noga sökt taga kännedom om dem, var det naturligtvis omöjligt att därunder verkställa fullständiga och noggranna afskrifter. Genom i högsta grad vällivligt tillmötesgående af sagda vetenskapliga samfund och dess generalsekreterare Doktor B. DAYDON JACKSON hafva behöfliga volymer af sagda brefsamling fått lånas till Upsala, där de blifvit afskrifna och kollationerade, och får jag härför frambara de varmaste tacksägelser. För däri befintliga bref har angifvits den volym, som de tillhöra, och de nummer, hvarmed de äro signerade.

Äfven från andra håll har värdefullt bistånd lemnats. Ett uppriktigt tack bringas alla dem, som häri deltagit, och särskildt anser jag mig i detta afseende böra nämna Bibliotekarierna A. L. BYGDÉN, AKSEL ANDERSSON och J. M. HULTH, Biblioteksamanuensen E. MEYER, Doktor C. FORSSTRAND, Fröken M. L. KALLERMAN och Studeranden Jox. E. EKLUND.

Upsala i Oktober 1909.

TH. M. FRIES.

s. 93

*Tackbrev till Jacob Arrhenius. Intressant fotnot med ankn till Kykoherden i Bro Lossa Jacob Larsson Arrhenius hade för avsikt att utge en utförlig Historia Regiae Academiae Upsaliensis. Brodern **Petrus Arrhenius kyrkoherde** - slutligen i **Bro och Lossa**) började 1752 utge en bearbetning, Hann med 3 delar. 5 kom sedan genom Olof Andersson Knös*

ARRHENIUS, JAKOB.

Född 1721, son af Histor. professorn i Upsala LARS ARRHENIUS, kanslerssekreterare vid Upsala akademi omkr. 1750-72, protokollsekreterare, död 1791.

501.

Min Herre och Gynnare.

Min Herre är jag oändeligen obligerad för sitt kiära och förtrogna bref, och än mehr för de stora elogier Mss:rn med så liberal hand mig täckes tillägna; Gifwe Gud jag på något sätt woro i stånd at benröta en så stor genereuxitet.

Effter Mss:rn täcktes lämna mig frihet at något påminna, hoppas jag Mss:rn ej tager ogunstigt föllliande 1:

....

....

Fotnot 1

JACOB LARSSON ARRHENIUS hade för afsigt att utgifva en utförlig Historia Regive Acadeinke Upsaliensis, men denna hans plan gick om intet genom att han fick anställning i Stockholm i Kungl. Kansliet. Hans broder PETRUS (sedan prost och kyrkoherde i Funbo samt slutligen i Bro och Lossa) började 1752 att med begagnande af det samlade materialet utgifva en sådan Historia i disputationsform, men medhann endast tre delar; fem ytterligare sådana utgåfvos därefter af OLOF ANDERSSON KNÖS, som dock ej medhann avsluta arbetet.

Manuskriptet till den beskrifning öfver botaniska trädgården, som däri skulle intagas, fick LINNE sig till granskning öfverlemnad, och i detta bref lemnar han de rättelser och tillägg, som han ansåg behöfliga.

.....

Ett anmärkningsvärt människoöde – opium var vanligt

(s.174)

BICKERN, NICOLOS VAN.

Detta namn antogs i utlandet af en landsflyktig svensk, om hvilken LINNÉ i sina Anteckningar om Nemesis divina meddelar följande:

”KYRONIUS, rådman i Upsala, fick Borgmästare character, quick, lustig, litteratus, hederlig men farlig i handel.. .. Fadern sin wiste otacksamt hierta.... Hade många concubiner, 7 oächta barn, som hustrun wiste. 1741 anklagade sin borgmästare Haerkaepeus för tal om [riksens] ständer. 1746 blef invitis invid is riksdagsman för Upsala med många konster, ty vota knapt räckte. I Borgareståndet blifwer så mächtig, att ingen befordran skedde utan honom; kallas därföre statsecreter. Alla måste muta honom; af en sökande tager 6000 plåtar, och dock ej hielper. Blef extremement högfärdig, lägrar Broms enda dotter, skrifwande rasande kiärleks bref till henne, fast gift. Får Borgmästare character och survivance, doch borgerskapets frihet wid voteringen förbehållen, hwilka ord han i expeditionen försnillar. Hinc commission öfwer honom, af fattiga assessores, till hwilka han måste utpunga male quaesita [det orätt förvärfvade], och ibland dem Voltemat, hwars fader han så ofta skinnat. Kommer hem, talar om ständer på Rådstugan, råkar i samma labyrint som Haerkaerpeus, [som] 1741 af honom angafs. Vox populi, vox Dei: Korsfäst, kors-fäst!

Hemkommen säger sig ej kunna sofwa, begiär min hielp. Jag kan ej hielpa, ty han war rädd för opium. Nej, swarade han, jag har i Stockholm tagit opium som en turk: det knapt biter på [mig]. Jag ordinerade ordinair dosis. Han gifwer det sin siuka fru i mångfalt dosi i tanka att döda denne, och få Mademois. Broms. Hustrun får upkastning, suspicion, det uptäckes. Mågen hans, OLOF CELSIUS filius, förelägger KYRONIUS inom 24 timar antingen gå utur riket eller gå på slottet i arrest. Han samblar inom några timar sitt goda och reser till Kiöpenhamn. Talar där emot regeringen i Swerige, blifwer utlewererad, förd åter till Stockholm, rymmer till Tyskland, söker i flere år leid; änteligen får icke allenast leid, utan frit hemkomma utan alt tiltahl. men dagarne för ut hade gift sig i Tyskland, och altså aldrig kunna hemkomma, utan går från alt sitt, som sparfrån ax.»

Till dessa LINNÉS -- säkerligen åtminstone i allt väsentligt riktiga — uppgifter må följande tillägg här göras:

NILS KYRONII far var kyrkoherden (först i Öregrund och sedan i Björklinge) NILS KYRONIUS och hans mor INGRID CATHARINA BECKERFELT. Antagligen afsågs ej, att han skulle gå in på studiebanan åtminstone saknas hans namn i Upsala universitets studentmatriklar. Han blef emellertid stadsbokhållare, sedan källarmästare 1) och rådman samt fick stort inflytande i Upsala. Det mot honom under hans riksdagsmannatid väckta åtalet slutade visserligen med hans frikännande, men såväl hans ekonomi som hans anseende led däraf så väsentligt, att han, då härtill kommo mågen CELSII hotelser, ansåg klokast att rymma ur landet. Först begaf han sig till Norge och uppehöll sig någon tid i Fredrikshall, men sedan slog han sig ned i Köpenhamn och började, icke utan framgång, att idka handel, företrädesvis med fiskvaror. Af skäl, som LINNÉ angifver, synes han där på yrkande af svenska ministern blifvit arresterad och utlemnad; hans till Konungen inlemnade supplik om frigifvande lemnades utan afseende och från Malmö afskickades han under bevakning af en underofficer och tre soldater. Bref till hustrun och några vänner, som han lyckats afsända, blefvo efterspanade och beslagtagna å postkontoren i Jönköping och Stockholm, men befunnos vara af helt oskyldigt innehåll. Längre än till Krokeks gästgifvaregård i Östergötland kom han dock icke, ty där låtsade han sig vara sjuk, bytte kläder med en dräng och lyckades undkomma till utlandet. 2). Om hans senare öden vet man knappt mer, än kvad af de här meddelade, förut obekanta brefven framgår. Det visar sig häraf, att han lefde åtminstone till 1773 och att han då var bosatt i Bremen. Som någon skilsmessa mellan honom och hans hustru ej torde egt rum, vill det synas, som han under sitt antagna namn gjort sig skyldig till tvegifte.

Fotnoter

1) I den bekanta BELLMANS-visan: *Movitz skulle bli student omtalas "Kyroni öl"*.

2) Vakten, som ej hållit nog sträng uppsigt på honom, dömdes till hårda straff, nämligen Rustmästaren NISBETH till tjänstens förlust samt tre veckors fängelse vid vatten och bröd, en af soldaterna till lifvets förlust och de tvenne andra till 10 par spö; drängen. med hvilken han byttkläder, till 100 dlr smt böter eller i brist af tillgång 34 par spö. Huruvida de ådömda straffen i all sin stränghet gingo i fullbordan, är obekant.

(s.176)

Välborne Herr Archiater.

Jag understod mig d. 18 Januari förledne 1) at skrifwa Min Herr Broder till och i samma bref innesluta ett annat til min wän å M. H:s ort; iag förmodar des riktige ankombst i min H. Brod:s hand: tillstäd, min gunstige Herr Broder och förtrognaste wän på den swenska jorden, at jag må nytja denne frijheten såsom det högsta af hwad jag åstundar ; finner Min H. B:r, at det är oss

bägge skadeligt, lät mig wettat genom Lagerwall, 2) i fall M. Hr. Broders egen hand är trött at röras af ett oföränderligt medlidande hierta för des gamle vän : war trofast, Min gunstige H:r Broder, emot mig och förmå sine och mine gamble wänner till att minska mina tryckande olägenheter; de kunna med liten möda skaffa mig leigd, 3) mitt samwete förebrår mig intet ondt emot min Kung, fädernesland eller wänner; min ogudachtige måg Prof. Celsius, 4) som war sänd till mitt huses olycka, och hwars wälfärd jag befordrat med min undergång, han och ingen annan är hufwudorsaken till min olycka; iag önskar at den milde guden må förlåta honom och skilja des hustru och barn ifrån des barbariske brått, som han emot mig och de mina 5) föröfwat; hwad ära har han nu deraf; alt hwad iag beder Min Hr. Br. om, är at wara min vän oförändrad, och at minska mina owänners förföljelser efter anständig mögelighet.

Nytt at berätta ifrån gazetterne af den öpne werden, är detta: ifrån England skrifwes så wäl som uti Holland, at krig i detta ähr är oundwikeligt för swerige och ryssland, at Baron Roosen 6) har i finland oprättadt många Magaziner, samt till Martij Månad en armee af 40,000 Man af finske inewånare; sådant låter wäll: at Ryssland låtit tåga 50,000 man neder til Petersburg och Cronstadt, at 30,000 Man äro at opsätjas af recruter därstädes, at Cosakerne erbudit 20,000 Man til Fru Keisarinna Elisabeths tjenst: at Compte Lestock med des fru gådt til Sibirien: att General Munnick är frij från Sibirien, 7) skall brukas å nyo til General i Rysk tjenst: at Curland skall bli Theatrum belli : att Ryska Truppacne skola med högsta force tåga ifrån böhmen til Ryssland tillbakas: at Gref Löwendal 8) ifrån Paris skall gå til Swerigie och commendera swenska armeen: at Compte de Saxe 9) skall gå till norden i ett högt ärende, tör hända af lika beskaffenhet: at Hans Majestät af Swerigie håller sig inne för den starcka kiölden skull: att ambassadeuren Compte Lamarrie 10) afsändt flere expresser til Berlin och dannemark: at Swerigie will ingå en aldra närmaste förtroligaste alliance med frankrike och Preussen: at Hans Majestät af Preussen låter optaga alt folk och hästar til des krigstienst. i Holland och Frankrike är dyrt at lefwa; at Engeland har alt öfverflöd för sig sielf och at afhända öfwerflödiga lifsmedel til bemälte riken, det har jag sielf sedt. — England har haft en öppen winter så wäl som Holland, men Holland har haft någon frost 4 å 5 dagar allenast: iag gratulerar svenske wettenskaps academien, som fådt fru **Ricksrådinnan Ekeblad** 11) til ledamot; detta exempel will draga efter flere slike wärdige ledamöter: nu har jag i hast berättadt det nya, som franske, Engelske och Hållendske gazetter åstadkomma, nu slutar iag med det gamla nya. som är, at ingenting på jorden skall fägna mig mehr än Min Herr Broders vänskap och at til döden i hwad hälst tilstånd mitt öde wil transportera mig, ändå lefwa med oförändrad trohet och wördnad.

3:de febr 1749 Stil:vet

Wälborne Herr Archiater
Min Trognaste Herr Broders
Trognaste tienare Nicolos van Bickern.

P: S: Gif innelagde i des ägares eller des fru Principalinnas egna händer; war vänfast och tröttas ej at giöra godt.

Utanskrift:
á Monsieur
Monsieur Docteur Charles
Linnceus L'Archiater Royal
et Professeur tres renommé
á Stockholm et Upsala. Linn. Soc.

Linn. Soc. Vol. I: 571-2.

Fornoter

1) Detta bref torde ej finnas i behåll.

2 MAGNUS LAGERVALL synes hafva haft någon anställning hos KYRONIUS, då dennes hustru kallades hans "principalinna".

3) Någon ansökan om »lejd» ingaf LINNE säkerligen icke. Äfven till hustrun skref KYRONIUS de mest krypande och bevekande bref (börjande med »min aldra kiäraste MAJA LISA, Gud wälsigne dig» och slutade med »din i grafwen trognaste wän» eller liknande talesätt), och härigenom lät hon sig förmås att till Kgl. Maj:t ingå med »underdånig bön, det täcktes Eder Kgl. Maj:t wisa mig fattiga förlåtna, såsom ock mina omyndiga barn, den höga Kongl. nåd och för bem:te min man utfärda dess allernådigste leidebref, på det at han måtte förklaras för en wärdig el. ovärdig medlem Republicques». Såsom bevekande skäl anförde hon, att han »altsedan sistl. Riksdag wistats utom landet och ej på något oanständigt sätt sig där upfördt», hvartill kom »det slätta, som genom min mans frånvaro hotar mig och mina fattiga barn [med] en total under-gång, i det jag till hans lifs uppehälle måste skicka honom den ena penninge summan efter den andra, som jag kunde undslippa, om han vore närwarande». En sådan ansökan afslogs 1748; huruvida en annan, som inlemnades den 24 December 1752, hade bättre framgång, är obekant.

4) OLOF CELSIUS D. Y., född 1716, professor i Upsala, slutligen biskop i Lund, död 1794; gift 1744 med CATHARINA CHARLOTTA (CAJSA-LOTTA) KYRONIA, född 1728, död 1765. — Det intima förhållande, hvori LINNE stod till den Celsiska familjen, torde förklara hans närmare bekantskap med KYRONIUS. Af denne köpte han ock 1746 för 6000 d:lr kpmt några utanför Svartbäckstullen belägna åkrar, hvilka sedan af honom eller rättare hans praktiska hustru brukades.

5) KYRONIUS blef 1727 gift med MARIA ELISABETH HOLMBERG, skeppare-dotter från Stockholm (född 1710, död 1785), och hade med henne 11 barn, 4 söner och 7 döttrar, af hvilka tvenne afiedo i späd ålder. Af de senare blefvo 5 gifta (en med fil. magistrern och docenten, sedermera källarmästaren M. KEWENTER) och fingo därigenom andra tillnamn än det vanärade KYRONIUS. Modern återtog sitt flicknamn HOLMBERG, och detsamma upptogs ej blott af den ogifta dottern, utan ock af tvenne bland sönerna, under det att den tredje kallade sig KRÄK efter en af förfäderna. Ingen af sönerna ville kvarstanna i Sverige: den äldste, JOHAN, blef preussiskt kommersråd; den andre, KARL, blef svensk konsul i Genua, och den yngste, NILS, gick i holländsk tjänst, vistades länge i Ostindien, blef sedan regerings- och justitieråd samt adlades på Prinsens af Oranien förord 1789 af GUSTAF III under namn af HOLMBERG DE BECKFELT.

6) GUSTAF FREDRIK VON ROSEN, född 1688, befälhafvande general öfver arméen i Skåne 1743, generalguvernör i Finland 1747, död 1769.

7) Grefve LESTOCQ, kejsarinnan ELISABETHS allsmåktiga gunstling, föll i onåd 1748 och förvisades 1750 till Sibirien, hvarifrån han fick återkomma 1762. --General BUBCHARD CHRISTOPHER MÜNNICH, som förut fallit i onåd, dömdes till döden 1741 och skickades följande år till Sibirien, där han fick kvarstanna till 1762.

8) Grefve LÖWENDAL, dansk, general i rysk tjänst, slutligen fransk marskalk.

9) Grefve MORITZ af Sachsen, son af konung AUGUST II af Polen och AURORA KÖNIGSMARK, född 1696, fransk marskalk, död 1750.

10) Markis DE LANMARY, fransk ambassadör i Stockholm 1741 till sin död därstädes den 13 April 1749.

Angående Eva de la Gardie och hennes experiment med potatis

Sid 177

iag gratulerar swenske wettenskaps academien, som fådt fru Riksrådinnan Ekeblad (Eva de la Gardie) nämn i ett brev till Linné sid 177: detta exempel vill draga efter flere slike wärdige ledamöter: (*ur Bickerns brev här ovan*)

Fotnot sid 178-179

" Eva DE LA GARDIE, född 1724, gift 1741 med Kanslipresidenten Grefve CLAES EKEBLAD, död 1756, den enda kvinna, som under Vetenskapsakademiens hela tillvaro blifvit vald till dess ledamot. Huru härvid tillgick, omtalas sålunda i protokollet för den 29 Okt. 1748: »Fru Grefvinnan EKEBLAD, Riksrådinnan, har nu **under des vistande oppå des gård Stäket här vid Stockholm** gjort åtskilliga nye försök at nytja Potatos i synnerhet til stärkelse och puder, hvaruppå prof insändes jämte beskrifning på sättet, äfven ock at blanda det med hafran såsom den slodaste säd til bröd. At bränna bränvin af Potatos är äfven försök gjort och til kongl. Vetenskaps Akademien afsändt. Detta remitterades till H. H. ALSTRÖMS och FAGGOTS utlåtande». — Sedan vid sammankomsten den 14 November nämnda herrar återlemnad »berättelsen om Fru Grefvinnan Ekeblads försök angående potatos, med mycket loford, förestälte H. E. Baron Palmstierna om icke Academien kunde kalla til Ledamöter vittre fruentimmer, hvilket ej skall vara obrukeligt i utländska societeter, såsom Marquise de Castelet uti Bolongiske Academien; föreslog fördenskull fru Grefvinnan Ekeblad, som i anledning af den synnerliga hog hon hafver för försöks anställande ej skulle underlåta at ytterligare gifva hvarjehanda nyttiga rön vid handen, om Academien på nogot sådant sätt viste sin erkänsla och högaktning, hvilket också skulle upmuntra hela könet, at närmare vara upmärksamme uti hvarjehanda hushåldsväsendet rörande». — Sedan detta ärende 14 dagar legat på bordet, företogs det till afgörande. »Vid vanliga voteringar för Ledamöters antagande hade väl Academien beslutit, det de ej skulle vid andra tillfällen hållas än Praesidiiombyten, då Academien vore talrik, men som Academien fant detta målet mera likna utländska Ledamöters antagande, som ej ske igenom voteringar utan et allmänt samtycke, så bief denne H. E. Baron Palmstiernas föreställning företagen och af alla de närvarande Ledamöterna bifallen, isynnerhet som Academien holt före at et så ädelt företagande, som fru Grefvinnan Ekeblads at idka de angelägna hushåldsvetenskaperna bör på nogot synnerligt och för Academien hugneligt sätt hedras til andras efterdöme; dock kommande detta at förut i underdånighet underställas Hans Kongl. Höghets godtfinnande». — Säkerligen godkändes valet, ty den 17 s. m. »uplästes Fru Riksrådinnans Grefvinnan Ekeblads bref til Academien, hvaruti hon förklarar sin högaktning emot kallelsen til Ledamot».

.....

s.185 *Brev till Nils Adam Bielke ang. Skogsplanteringar och gärdesgårdar*

BJELKE, NILS ADAM.

Född 1724, grefve, kammarherre 1742, hofmarskalk 1747, öfverstemarskalk och landshöfding i Nyköpings län 1761, riksråd 1769, ledamot af Vetenskapsakademien 1774, president i Bergskollegium 1782, död 1792.

558.

Högwälborne Herr Landshöfdinge, Grefwe, Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:sts Nordstjerne Orden.

Af Högwälborne Herr Grefwens och Landshöfdingens bref af d. 27 Martii ser jag den eld, som brunnit uti Högwälborne Herr Grefwens höga förfäder, att gagna det allmänna, håller sig ännu klar uti seris Nepotibus. Ingen ting kan denna tiden vara värdigare object än skogars och träds plantering uti ett så kalt land. Gifwe Gud! att alla Landshöfdingar hade samma åhoga, eljest frysa våra efterkommande ihjäl.

Sjelfwa Instruction är wäl så wist och moget upsatt, at han intet kan förbättras, gifwe Gud han kunde wärkställas. Jag är altför swag att därvid tillstyrka minsta ändring. Jag önskar alenast at när den kommer till wärkställigheten någon Planteur funnes, som den kunde wärkställa. Att kjänna de 100 wiltdwäxande ätliche växter, är wäl intet stor konst, men at lära Bönder dens, det är konstigare. Att plantera Potatoes är i god jord lätt, men att få Bönder, ja sjelfwa Swinkreaturen, at äta dem torde blifwa swårare Mån det icke löpte mera mödan at plantera Jord-abricocer 1)

Swårare torde blifwa at plantera Häckar här i Swerge, än man i förstone skulle sig föreställa. Men största swårigheten, som jag funnit, har varit omkostnaden med ny Gärdes-gård, at instänga det som blifwit planteradt från Boskap och Pojkar, ty annars fördärfwas det förn det wäl kommit ur jorden. Ledsamt är, att man kan alenast plantera först på Wåren, då Landtmannen har så mycket at beställa med sin åker, och at omsätta träd på sena Hösten.

Det lærer blifwa omöjligt för en Planteur at plantera en hel Sokn. Den bonden, som ej får något planteradt, tror sig fådt nya pålagor fruktlöst. Skogen växer ej så snart; de unge uppvuxna skogsträd efter några åhr afhuggas till ärtris, eller om Lofträd ej nog fredas, så föragtar Bonden alt sammans, då han ser dem förgås.

Mon det ej vore bättre at först i församlingen obligera någon StåndsPerson, hälst Präst wid kyrkan, att hos sig begynna med Planteringen; Bönderne som ginge förbi fingo se det; deras barn, som hos StåndsPersonerne tjente, måtte exsequera sin husbon des befalningar om planterande och således vänjas därmed: jag tror säkerligen, att Bönderne efter några åhr, då de sedt effecten, toge an Planteringen sjelfmant. Gossarne, som lära sig läsa hos Kläckaren, kunde om Wåren lära på en timma konsten at ympa och oculera uti Runnar &c., och då de kunde konsten, altid wärkstälte de den, då de blefwo Bönder. Will Herr Grefven och Landshöfdingen få Bönderne helt eldade, at med drift och åhåga lägga handen wid denna träs plantering, så bör man skaffa sig käppar af frisk Poppel och Apel, at sätta dem tidigt om Wåren, då Bönderne få se dessa träd innan 4 å 5 åhr skjuta opp till massive stammar. Eller at sätta quistar af röda Widet, 2) som så lätt växer, och straxt gifwer Landtmannen till wedjor, hand, och alt som behöfs till bindning wid båsar, Ladtak &c. det aldra nyttigaste.

Barträd sås allra lättast, åfwen som Björk, men utan at wara instängde några åhr nedtrampas och ännu små fördärfwas af Boskapen.

Cronträd af Alm, Ask, Lind, Lönn, måste sås i någon instängd hage, och flyttas efter Åldern, om de skola blifwa artige at plantera wid gårdar och i Alléer.

Äppler, som planteras, borde endast tagas af SurApel och ympas, så de så lätt tola wintrarne hos oss, som de andra ofta förgås, och skadas ej af Mullwadar.

framhårdar med all vörndnad

Högwälborne H:r Grefwens, Landshöfdingens
och Commendeurens
ödmiukaste tienare
Carl v. Linne.
Upsala 1767 d. 10 April.

.....

s.244

*Ur brev till Linné från Jacob Björnståhl
som besökt Påven och diskuterat naturalhistorien.
Påven ändrar åsikt om Systema naturae*

...

P. S. En lärd Munk i Neapel vid namn Minasi 14) har uppfunnit mycket nytt uti Naturaliehistorien: jag har bref till Hr Archiatern med många andra curieuse beskickningar, ifrån honom, som följer med mig, ty det kan icke skickas på posten.

9) Till GJÖRWELL skrifver härom BJÖRNSTÅHL: »Vi hade en sådan Jul-afton tilsammans, at jag aldrig sedan jag reste ut, haft maken. . . . Vi voro 8 personer vid Hr Kammarherren DE GEERS bord; M. H. kan föreställa sig, hvad traktamenter och nöjen vankades hos en så glad, ädelsint och godhjertad Vård. Vi voro budne på Svensk Jul-gröt; jag tror, at al mjölk upköptes, som fans i Rom; vi fingo ock en så skön gröt, at jag tror det många i sjelfva Sverige icke ätit honom bättre; den var ock kokad af en Svensk, och det var den enda gerning, som friar NORDLINGS [DE GEERS kammartjenares] namn ifrån glömskan; alt börjades på Svenskt vis; men sedan blef bordet lastadt af de i Sverige förbudna Träd, såsom Vindrufvor, allehanda Cereris och Bacchi skänker; ja, hela Italiens Delicer, som endast kunde segra öfver HANNIBAL och hans modiga bussar,

14) »Fadren MINASI, Dominicaner-Munk», var en af de italienske lärde, som BJÖRNSTÅHL i Italien lärde känna och högeligen värdera, och hvilkens bästa han, egendomligt nog, kom att verksamt befordra. Då nämligen BJÖRNSTÅHL och hans svenska kamrater den 20 Jan. 1772 hade audiens hos påfven CLEMENS XIV. blefvo de af denne på det mest vänliga sätt mottagna, och »när vi skulle taga afträde, frågade han mig, om det vore någon ting, hvaruti han kunde tjena oss? hållandes mig i handen. Jag svarade då: at hans exempel inspirerat mig en stor lust at göra andra godt.... och därför dristar jag recommendera 2:ne mina Vänner, hvilkas egenskaper och talens förtjena en så uplyst Påfves protection, som kan draga mycken nytta af sådana Snillen: en af dem är i Neapel, och en i Rom; han frågade, hvilka de voro? Jag nämnde då Padre MINASI och Abboten GIOVENAZZI härstädes, som är en af de lärdaste Jesuiter ifrån Neapel. Påfven försäkrade, at han skulle göra dem godt» — och detta blef ej tomma ord, åtminstone hvad MINASI beträffar. Harr skref nämligen »til den Påfvelige Nuntius uti Neapel om honom och befalte honom försäkra P. MINASI om sin hogkomst och ynnest. . . . P. MINASI har skrifvit mig flere Bref til och tackat mig för min beständig vänskap: han säger, at han aldrig i verlden kunnat tro, at en ifrån yttersta Norden skulle komma til Rom, för at recommendera en fattig Munk hos Summus Pontifex. Och sannerligen ser det icke rätt underligt ut, at en Kättare ifrån fjerran Ort har recommenderat en Dominicaner-Munk, til hvars Orden hör Inquisition, hos sjelfve Påfven i Rom.» Kort därefter utnämnde Påfven MINASI till botanices professor i Rom, och med anledning häraf kunde LINNE i sina Egenhändiga anteckningar om sig sjelf omtala: »1774. Påfven, som förut förbudit LINNES skrifter i sine länder, utnämner en ny Professor att läsa hans System publice i Rom.»

Del IV

(Förord del 4)

Brev till och från Abraham Bäck

Bland elen stora mängd af personer, med hvilka LINNÉ brevexlade, intager ABRAHAM BÄCK en dominerande ställning. Deras första sammanträffande egde förmodligen rum i början af 1730-talet, då de begge vistades i Upsala såsom medicine studerande. Närmare förenade med hvarandra blefvo de dock antagligen ej förr än 1740 eller 1741, under den tid då intriger i Upsala pågingo för att hindra LINNÉS professorsutnämning, på det att J. G. WALLERIUS måtte erhålla den efter O. RIDBECK D. Y. lediga tjänsten. Såsom sökande till densamma anmälde sig då äfven den nyss promoverade medicine doktorn BÄCK. Ehuru han sålunda blef LINNÉS konkurrent, var det så långt ifrån att därigenom alstrades någon ovilja, att det tvärtom knöts ett år efter år allt fastare vänskapsband, som slets först genom döden.

Ett talande bevis härpå är den trägna och förtroliga brevexling, som dem emellan fortgick nästan hela tiden från 1741 till och med 1776. Af de bref, som härunder af LINNÉ skrefvos till BÄCK, har uppenbarligen ett ej ringa antal gått förloradt, men det oaktadt äro för närmande kända ej mindre än 523, eller om härtill lägges det redan under n:r 149 meddelade, 524. Helt annat är däremot förhållandet med ile af BÄCK skrifna, i det att endast 15 sådana numer finnas i be-håll. Förklaringen härtill torde vara den, att då Vetenskapsakademien efter LINNÉS död uppdrog åt hans äldste och förtrognaste vän att hålla åminnelsetalet, fick denne — såsom framgår af brevexlingen med den yngre LINNÉ — till begagnande låna fadrens hela brefsamling, och förmodligen erhöill han då ock tillåtelse att behålla sina egna bref, hvarvid endast ett fåtal af äldre datum händelsevis blefvo kvarlemnade. Att ett liknande förhållande egt rum med brefven från Vetenskapsakademiens sekreterare P. ELVIUS och P. W. WARGENTIN har i förtalet till del II redan omtalats.

Lätt förklarligt är, att LINNÉ till följd af sin rent af oförklarligt intensiva, nästan febrila verksamhet på flera olikartade områden — vetenskapligt författarskap, föreläsningar och annan undervisning, vidlyftig korrespondens till personer inom hela den civiliserade världen, tidsödande deltagande i universitetets angelägenheter m. m. — icke ansåg sig ega råd att offra mycken tid och möda på författande af bref till sin förtrognaste vän. Korrespondensen med denne utgjorde uppenbarligen en välbehöflig rekreation, men detta vållade ock, att brefven mycket väl kunde på lediga stunder nedskrifvas i största hast, *currente calamo* utan att på minsta sätt göra anspråk på att vara några stilistiska mästerverk. De kunna därför till en stor del snarast förliknas vid ett slags snabba dagboksanteckningar, hvori redogöres för de vetenskapliga arbetena på skilda tider samt för allt det öfriga brokigt mångahanda, som för stunden väckte glädje eller oro samt lade beslag på tankar och omsorger. Vid läsandet af dessa bref tycker man sig skåda LINNÉ helt och hållet i hvardagsdräkt. i full och brådskande verksamhet; vid brefskrifvandet var det uppenbarligen fjärran från honom att söka tillämpa den bekanta satsen, att »orden äro till för att dölja tankarne».

Brefven till BÄCK böra emellertid icke anses för LINNÉ hafva varit endast ett kärt förströelse-medel. Vid studiet af desamma finner man lätt bevis på det varma intresse, hvarmed han omfattade talrika frågor, som rörde naturalhistoriens och medicinens förkofran i vårt land. Flera viktiga sådana hafva säkerligen i ej ringa mån vunnit sin lösning genom dessa anspråkslösa bref, liksom ock flera sagda vetenskapers idkare hade dem att tacka för sina planers realiserande och sina förhoppningars uppfyllelse.

Lifligast egde brevexlingen rum 1751—55. Under denna tid synas de begge korrespondenterna börjat realisera en önskan att förena nyttigt med nöjsamt; brefven skulle ej uteslutande utgöra förtroliga samtal om allehanda ting, utan tillika skulle vinnas ökad färdighet i latinska språkets begagnande. Under andra år vexlades endast ett fåtal latinska bref; antalet af de nu kända sådana är emellertid ej mindre än 131.

Detta förhållande har i viss mån nödvändiggjort en förändring beträffande de brefven bifogade noterna. Af de i de svenska brefven inströdda, längre eller kortare latinska meningarne

eller citaten hafva för läsningens underlättande, då så ansetts behöfligt, meddelats svensk öfversättning ; att så gå till väga med de latinska brefven i deras helhet har däremot, med hänsyn till det ökade krafvet på utrymme, befunnits olämpligt. Det har därför ansetts vara tillfyllest, om i noter lemnas endast referat eller kortare öfversättningar af sådant, som af en eller annan orsak ansetts böra särskildt påpekas.

Med få undantag befinna sig de af LINNÉ till BÄCK skrifna brefven i Kungl. Vetenskaps-akademiens ego, dit de kommit dels genom inköp af den s. k. Swartziska samlingen, dels genom gåfva af BÄCKS dotterson, Excellensen EL. IHRE. Beträffande den förstnämnda upplyser Akademiens dagbok för 1829, att Revisorn OLOF CARL SWARTZ, son till den framstående botanisten Professor OLOF SWARTZ, genom en den 22 September daterad skrifvelse »hembjöd ödmjukligen Kungl. Vetenskaps-akademien till Inköp, emot en Summa af 350 Rdr Banco» ... »en Större Samling af Kongl. Archiatern m. m. C. von LINNÉS Egenhändiga Bref samt åtskilliga Anteckningar, tillsammans 355 3/4 St., hvilka dels blifvit samlade af min framledne Sal. Fader, dels af mig».

Vid Akademiens sammanträde den 2 December företogs till behandling detta ärende. sedan Inspectura aerarii »på anförda grunder afstyrkande sig utlåtit». Lyckligtvis var d. v. Professor C. A. AGARDH närvarande. och denne »anförde, att ehuru ifrågavarande samling icke egentligen innehåller något för Vetenskapen viktigt, men likväl i åtskilligt anvisar författarens åsigt deraf, och denna, med enskilda personer förda förtroliga brefvexling vore intressant såsom lemnande bidrag till författarens Characteristik, kunde Herr Agardh icke underlåta tillstyrka Akademien att söka förekomma Samlingens skingring. — Uti denna mening instämde H. E. m. m. Herr Grefve FLEMING med erinran, att visserligen vore obehagligt, i händelse samlingen komme att afyttras utom Fäderneslandet». Resultatet blef, att Akademien beslöt, att »målet skulle återgå till Inspectura aerarii för att dels höra Revisorn Swartz, huruvida ej den önskade summan må kunna nedsättas, dels ock, med föranledande af kvad som under öfverläggningarna hos Akademien förekommit, vidare utlåtande meddela». Egendomligt nog finnes härom i Akademiens protokoll intet vidare omtaladt, förutom att i en bifogad öfversigt af räkningarna för Januari och Februari 1730 bland utgifterna finnes upptaget: »Revisor Swartz för en samling af Linnés bref och anteckningar 166: 32,

d. v. s. i nuvarande mynt 250 kronor. Antalet af bref till BÄCK torde hafva varit 224 stycken.

Det andra stora förvärfvet skedde, såsom framgår af Akademiens protokoll för den 12 September 1855, därigenom att dess ledamot, Excellensen EL. IRHE »förärat 315 bref af LINNÉ jemte 5 kortare uppsatser af hans hand». Akademien beslöt, att »särskild skrifvelse skulle afsändas till H. Exc. med tacksägelse för den dyrbara gåfvan», äfvensom att »Manuscripterna skulle till Biblioteket aflemnas samt på lämpligt sätt inbindas». Så skedde ock, men genom våldsamt pressning vid inbindningen blefvo beklagligtvis sigillan till en betydande del mer eller mindre krossade. I senare tid hafva dessa bref åter frigjorts från hvarandra, och nu äro de begge samlingarna med hvarandra förenade och kronologiskt ordnade.

Utom dessa Vetenskapsakademien tillhöriga originalbref egas dylika af löjtnant JOH. IHRE (2 st.) samt Upsala universitets-bibliotek, Linnean Society i London och Bibliotheque Imperial puhlique i Petersburg (hvardera ett). Ett är känt endast i avskrift (»ex originali») (Bergianska brefsamlingen B. XVIII) ; ett annat finnes bevaradt blott genom aftryck i Handlingar rörande Skandinaviens historia del. 8.

De kända 15 brefven från BÄCK till LINNÉ D. Ä. (jämte ett till dennes son) finnas alla i Linnean Societys bibliotek. Vetenskapsakademien däremot eger ej mindre än 51 originalbref till BÄCK från LINNÉ D. Y., skrifna under faderns sista sjukdomsår och efter hans död. Flera andra sådana bref finnas i Bäckska brefsamlingen, som förvaras å Karolinska institutets bibliotek. Naturligtvis innehålla dessa åtskilligt, som belyser dåtida förhållanden inom Linneiska familjen.

Beträffande den vid utgifvandet följda planen, förkortningar, sigill ni. m. hänvisas till det i förorden till föregående delar meddelade. Upsala i Juni 1910. Th. M. FRIES.